

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lukiolain ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lukiolakia ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia. Esityksessä ehdotetaan tarkennettavaksi säännöksiä lukion erityisen koulutustehtävän ja sitä koskevan rahoituksen myöntämisestä. Erityisen koulutustehtävän lisäksi osalle lukiokoulutuksen järjestäjistä voitaisiin määrätä valtakunnallinen kehittämistehtävä. Mahdollisuudesta korottaa lukiokoulutuksen yksikköhintaa erityisen koulutustehtävän perusteella luovuttaisiin. Laissa säädettäisiin erityisen koulutustehtävän lisästä, joka olisi suuruudeltaan laissa säädetty prosenttiosuus kulloisenkin varainhoitovuoden valtionosuuden laskennan perusteena olevasta lukiokoulutuksen kustannuspohjasta. Erityisen koulutustehtävän lisärahoitus jakautuisi erityisen koulutustehtävän saaneiden kesken näiden laskennallisen osuuden mukaisesti. Lisäksi säädettäisiin valtuutus säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella erityisen koulutustehtävän ja valtakunnallisen kehittämistehtävän myöntämisen edellytyksistä sekä valtakunnallisen kehittämistehtävän sisällöstä sekä erityisen koulutustehtävän lisärahoituksen suoritteiden laskennassa käytettävistä painokertoimista ja niiden korottamisen perusteista valtakunnallisen kehittämistehtävän perusteella.

Laki lukiolain muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2018 ja laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 1 päivänä tammikuuta 2019.

PERUSTELUT**1 Nykytila****1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö**

Lukiolain (629/1998) 3 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan lukiokoulutuksen järjestämiseen. Lukiolain 4 §:n mukaan luvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Luvassa määrätään kunnat, joissa koulutusta järjestetään, opetuskieli, koulutuksen järjestämisuoto, erityinen koulutustehtävä sekä muut tarpeelliset koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot.

Lukiolain 7 §:ssä säädetään opetuksen laajuudesta ja sisällöstä. Pykälän 2 momentissa säädetään kaikille yhteisistä oppiaineista, joiden opetuksen laajuudesta säädetään tarkemmin lain 10 §:ssä tarkoitetussa tuntijaossa. Koulutuksen järjestäjä voi kuitenkin 4 §:n nojalla määrätyn erityisen koulutustehtävän mukaisesti poiketa 2 momentin säännöksistä. Lupapäätöksissä opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt erityisen koulutustehtävän mukaisia opintoja suorittaville opiskelijoille luvan poiketa kulloinkin voimassa olevasta valtioneuvoston asetuksella määritetystä tuntijaosta. Käytännössä on vakiintunut tapa antaa määräyksiä, joiden mukaan erityisen koulutustehtävän luvan mukaan opiskelijat, jotka suorittavat vähintään kaksitoista kurssia oppilaitoksen opetussuunnitelmassa määriteltyjä erityisen koulutustehtävän opintoja, ovat oikeutettuja vähentämään kahdeksan kurssia asetuksella säädetystä pakollisten kurssien määrästä. Opiskelijan on lupapäätösten mukaan tällöinkin tullut suorittaa vähintään puolet lukion jokaisen pakollisen oppiaineen pakollisista kursseista. Lupakäytännössä on pääsääntöisesti myös edellytetty, että erityisen koulutustehtävän mukaisten opintojen tulee olla muita kuin opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä pakollisia tai valtakunnallisia syventäviä kursseja. Tuntijakoasetuksen (955/2002) kumoutumisen seurauksena siihen perustuneet erityiset koulutustehtävän määräykset raukesivat 1.8.2016 alkaen. Opetus- ja kulttuuriministeriö on jatkanut erityisen koulutustehtävän lupien voimassaoloa 31.7.2017 saakka.

Lukiokoulutuksen yksikköhintojen laskemisesta säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 24 §:ssä (myöhemmin rahoituslaki). Pykälän 1 momentissa säädetään todellisten kustannusten pohjalta suoritettavasta yksikköhintojen laskennasta. Pykälän 2 momentin mukaan kunnille ja kuntayhtymille määrättäviä yksikköhintoja porrastetaan vähäisen opiskelijamäärän mukaisen tunnusluvun perusteella siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Yksityisen koulutuksen järjestäjän yksikköhinta on sama kuin sen kunnan yksikköhinta, jossa koulutus pääasiassa järjestetään. Jos kunta ei järjestä lukiokoulutusta, yksityisen lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhinta lasketaan samalla tavalla kuin kunnan yksikköhinta. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lisäksi koulutuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa yksikköhintaa 24 §:n 2 momentin mukaan. Pykälän 7 momentin mukaan yksikköhinta on 58 prosenttia asianomaiselle koulutuksen järjestäjälle opiskelijaa kohden määrätystä yksikkö hinnasta, jos opiskelija on aloittanut opintonsa 18 vuotta täytettyään. Yliopistojen harjoittelukoulut ja valtion koulut eivät saa rahoitusta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain perusteella.

Erityisen koulutustehtävän rahoitus on osa lukiokoulutuksen valtionosuusrahoitusta. Korotusten osuus vähentää vastaavalla määrällä muiden lukiokoulutuksen järjestäjien yksikköhintaa ja valtionosuutta, sillä rahoituslain 23 §:n 2 momentin mukaan lukion yksikköhinnat määrätään siten, että yksikköhintojen mukaisesti lasketut rahoituksen perusteena käytettävät euromäärät

yhteenlaskettuina vastaavat keskimääräisten yksikköhintojen perusteella laskettavia euromääriä.

Erityiseen koulutustehtävään myönnettävän korotuksen määrä vaihtelee järjestäjittäin. Osalle koulutuksen järjestäjistä lukiolain 4 §:ssä tarkoitetuissa luissa määrätään erityisen koulutustehtävän perusteella tehtävän yksikköhinnan korotuksen määrästä. Osalla vastaavaa korotuksen suuruutta koskevaa määräystä ei ole ja koulutuksen järjestämisluvassa määrätään vain korotukseen oikeutettujen opiskelijoiden määrästä, korotuksen määräytyessä vuosittain ministeriön rahoituslain nojalla tekemän lukiokoulutuksen yksikköhintapäätöksen mukaisesti. Noin puolelle erityisen koulutustehtävän saaneista yksikköhintaa ei koroteta lainkaan. Lukion erityisen koulutustehtävän juuret ovat 1960- ja 1970-luvuilla. Tuolloin valtioneuvosto myönsi oikeuden taideaineiden opetuksen painottamiseen neljälle lukiolle: Kaustisen lukiolle, Savonlinnan taidelukiolle, Kuopion musiikkilukiolle ja Madetojan lukiolle. Kun lukion lukusuunnitelmia yhtenäistettiin, valtioneuvosto määräsi näille neljälle lukiolle vuonna 1981 erityisen tehtävän taideaineisiin. Valtioneuvosto myönsi uusia lupia vuosina 1985, 1987, 1988 ja 1990. Toimivalta asiasta päättämiseen siirtyi 1990-luvulla ministeriölle. Vuosina 1991–1994 uusia lupia myönnettiin vuosittain. Erityisen tehtävän myöntämisen yhteydessä annettiin asianomaisille lukioille oikeus poiketa valtioneuvoston tuntijakopäätöksestä, korotettiin luvan saaneiden valtionavustusta ja myönnettiin tarvittavia poikkeuksia opiskelijaksi ottoa koskeneista säännöksistä.

Opetusministeriö myönsi runsaasti uusia erityisen tehtävän lupia vuoteen 1998 saakka. Lisärahoitusta ei kuitenkaan pääsääntöisesti enää myönnetty vuoden 1997 jälkeen, lukuun ottamatta International Baccalaureate-tutkintoa koskevia lupia. Opetuslainsäädännön muutoksen yhteydessä ministeriö myös myönsi joukon uusia erityistehtävän lupia vuoden 1999 alusta. Näillä koulutuksen järjestäjillä oli siihen saakka ollut oma erityislainsäädäntönsä ja sen antamat oikeudet kuten esimerkiksi Steiner-kouluilla, eräillä kielikouluilla ja yliopistojen harjoittelukouluilla. Harjoittelukoulujen erityisissä koulutustehtävissä ei poikettu tuntijakoasetuksesta.

Erityisen koulutustehtävän luvan saaneita koulutuksen järjestäjiä on 39 ja luvan mukaisesti toimivia oppilaitoksia noin 70 eli lähes 20 prosenttia kaikista nuorille koulutusta tarjoavista lukioista. Lisäksi normaalikouluilla on opettajan koulutukseen liittyvä erityinen koulutustehtävä, mutta siinä ei poiketa valtioneuvoston lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijakoa koskevasta valtioneuvoston asetuksesta (tuntijakoasetus).

Yli puoleen erityisistä koulutustehtävistä sisältyy yksikköhinnan korotus. Erityisen koulutustehtävän kokonaisrahoitus vuositasona on ollut yli 11 miljoonaa euroa.

Alla on esitetty taulukko lukiokoulutuksen järjestäjistä, joilla on koulutuksen järjestämisluvassa määrätty erityinen koulutustehtävä. Listassa ei kuitenkaan ole yliopistojen harjoittelukouluja eikä valtion kouluja, sillä niihin ei sovelleta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakia. Taulukosta ilmenee tieto, minkä painotuksen erityinen koulutustehtävä sisältää ja onko lukiokoulutuksen yksikköhintaa korotettu kyseisen erityisen koulutustehtävän osalta.

Koulutuksen järjestäjä	Erityisen koulutustehtävän painotus	Yksikköhintaa korotettu
Englantilaisen koulun säätiö	Englannin ja suomen kielin ja kielialueiden kulttuureihin painottuva opetus	Ei
Espoon kaupunki (suomenkielisessä koulutuksessa)	Luonnontiedepainotteinen opetus	Ei
	Englanninkielinen IB -opetus	Ei
	Musiikkipainotteinen opetus	Kyllä

HE 20/2017 vp

Espoon kaupunki (ruotsinkielisessä koulutuksessa)	Englanninkielinen IB -opetus (IB-undervisning på engelska)	Kyllä
Helsingin Kansainvälisen Koulun Vanhempain Yhdistys ry	Englannin kieleen ja kielialueiden kulttuureihin painottuva opetus - IB	Ei
Helsingin kaupunki (suomenkielisessä koulutuksessa)	Luonnontiedepainotteinen opetus.	Ei
	Musiikkipainotteinen opetus	Kyllä
	Urheilupainotteinen opetus	Kyllä
	Ilmaisutaitopainotteinen opetus	Kyllä
	Kuvataidepainotteinen opetus	Kyllä
	Kielipainotteinen opetus	Kyllä
	Englanninkielinen IB-opetus Ressun lukiossa	Kyllä
Helsingin kaupunki (ruotsinkielisessä koulutuksessa)	Musiikkipainotteinen	Kyllä
	Kuvataidepainotteinen opetus	Kyllä
	Sosiaaliekologiapainotteinen opetus	Kyllä
Helsingin Rudolf Steiner -koulun kannatusyhdistys ry	Steinerpedagogiikkapainotteinen opetus (Helsingissä ja Vantaalla), suomi/ruotsi	Ei
Hyvinkään kaupunki	Luonnontiedepainotteinen opetus	Kyllä
Imatran kaupunki	Englanninkielinen IB-opetus	Kyllä
Itä-Suomen suomalais-venäjäläisen koulun säätiö	Suomen ja venäjän kieliin ja kielialueiden kulttuureihin ja niihin liittyen yrittäjyyteen painottuva opetus	Kyllä
Joensuun kaupunki	IB-opetus	Kyllä
Jyväskylän seudun koulutuskuntayhtymä	Urheilupainotteinen opetus	Kyllä
	Englanninkielinen IB-opetus	Kyllä
Kajaanin kaupunki	Musiikkipainotteinen opetus	Kyllä
	Kuvataidepainotteinen opetus	Kyllä
Kankaanpään kaupunki	Luonnontiedepainotteinen opetus	Kyllä
Kaustisen kunta	Musiikkipainotteinen opetus	Kyllä
Kotkan kaupunki	Ympäristöpainotteinen opetus	Kyllä
Kouluyhdistys Pestalozzi Schulverein Skolförening ry	Suomen ja saksan kieliin ja kulttuureihin perehdyttävä ja painottuva opetus	Ei
Vörå kommun	Idrottsinriktad undervisning	Kyllä
Kuopion kaupunki	Musiikkipainotteinen opetus	Kyllä
	Urheilupainotteinen opetus	Kyllä
	Englanninkielinen IB-opetus	Kyllä
Kuortaneen kunta	Urheilupainotteinen opetus	Kyllä
Lahden kaupunki	Musiikkipainotteinen opetus	Kyllä
	Kuvataidepainotteinen opetus	Kyllä
	Urheilupainotteinen opetus	Kyllä
	Tekniikkapainotteinen opetus	Kyllä
	Englanninkielinen IB opetus	Ei
Lahden Rudolf Steiner- koulun kannatusyhdistys ry	Steinerpedagogiikkapainotteinen opetus (Lahdessa, Jyväskylässä, Porissa, Lappeenrannassa, Turussa)	Ei
Lapinlahden kunta	Kuvataidepainotteinen opetus	Kyllä
Seinäjoen kaupunki (ent Nurmo lupa)	Luonnontiedepainotteinen opetus	Ei
Oulun kaupunki	Musiikkipainotteinen opetus	Kyllä
	Urheilupainotteinen opetus	Kyllä
	Englanninkielinen IB-opetus (myös monimuoto-opetuksena Sotkamon kunnassa).	Kyllä

Porin kaupunki	Luonnontiedepainotteinen opetus	Kyllä
	Ympäristöpainotteinen opetus	Kyllä
	Urheilupainotteinen opetus	Kyllä
Rovaniemen kaupunki	Urheilupainotteinen opetus	Kyllä
	Englanninkielinen IB-opetus	Kyllä
Savonlinnan kaupunki	Musiikkipainotteinen opetus	Kyllä
	Kuvataidepainotteinen opetus	Kyllä
Sotkamon kunta	Urheilupainotteinen opetus	Kyllä
Uusikaarlepyy (Nykärlaby)	Luonnontiedepainotteinen opetus (undervisning som är inriktad på naturvetenskap)	Kyllä
	Yrittäjyyspainotteinen opetus (företagskunskap)	Kyllä
	Kansainvälistymisen edistämisen painottunut opetus (fostran till internationalism)	Kyllä
Suomalaisen Yhteiskoulun Osakeyhtiö	Kielipainotteinen opetus sekä englanninkielinen IB-opetus	Kyllä
Tampereen kaupunki	Kuvataidepainotteinen opetus	Ei
	Urheilupainotteinen opetus	Kyllä
	Viestintäpainotteinen opetus	Ei
	Englanninkielinen IB-opetus	Kyllä
Tampereen Ruudolf Steiner -kouluyhdistys ry	Steinerpedagogiikkapainotteinen opetus (Tampereella, Espoossa, Oulussa, Seinäjoella, Vaasassa)	Ei
Tampereen yhteiskoulun säätiö	Ilmaisutaitopainotteinen opetus	Kyllä
Turun kaupunki (suomenkielinen)	Taideviestintäpainotteinen opetus	Ei
	Teknologia- ja teollisuuspainotteinen opetus	Ei
	Urheilupainotteinen opetus	Kyllä
	Luonnontiedepainotteinen opetus	Kyllä
	Musiikkipainotteinen opetus	Kyllä
Vantaan kaupunki	Musiikkipainotteinen opetus	Kyllä
	Englanninkielinen IB-opetus	Kyllä
Viipurin reaalikoulu Oy	Matematiikkapainotteinen opetus	Ei
Pohjois-Haagan yhteiskoulu Oy.	Urheilupainotteinen opetus	Ei

1.2 Nykytilan arviointi

Selvitysmiehet (Atso Taipale, Kyösti Värri) antoivat maaliskuussa 2015 ehdotuksensa erityisen koulutustehtävän asemasta (OKM 2015:9). Selvitysmiesten mukaan koulutuksen järjestäjien yhdenvertaisuutta heikentää lupien kertyminen vuosikymmenten aikana ilman yhtenäisiä kriteereitä sekä rahoituksen kohdentumisen sattumanvaraisuus. Koulutuksen järjestäjien saama lisärahoitus erityisen koulutustehtävän toteuttamiseen on ollut riippuvainen lupapäätöksen ajankohdasta. Samaa erityistehtävää hoitavien koulutuksen järjestäjien välillä on myöntämiskäytännössä syntyneitä rahoituksellisia eroja, joita on vaikea perustella toimintaan tai toimintaympäristöön tai vastaaviin seikkoihin pohjautuvilla eroilla. Tietyille koulutuksen järjestäjille myönnetty lisärahoitusprosentit ovat aikanaan perustuneet tuntikehysjärjestelmään, joka on jo vuosia sitten poistunut rahoituksen määrätymisperusteista. Järjestelmä ei ole enää ajan tasalla. Puutteet olisivat selvitysmiesten mukaan korjattavissa uusimalla luvat riittävän selkeästi määriteltäviä kriteerejä käyttäen ja laatimalla harkinnanvaraisen valtionavun jakamiseen yhtenäiset perusteet.

Yksikköhinnojen laskentasäännökset ovat johtaneet tilanteeseen, jossa osa yksityisistä oppilaitoksista saa hyödykseen erityisen koulutustehtävän mukaisen korotuksen, vaikka niillä ei itsel-

lään ole erityisen koulutustehtävän mukaisia opiskelijoita. Tämä johtuu siitä, että rahoituslain 24 §:n perusteella yksityisen oppilaitoksen yksikköhinnan pohjana on sijaintikunnan yksikköhinta, mikäli sijaintikunta järjestää lukiokoulutusta. Lisäksi koulutuksen järjestäjän saama erityisen koulutustehtävän korotus vaikuttaa myös aikuisten lukiokoulutuksen mukaiseen yksikköhintaan, vaikka aikuislukioissa ei olisi lainkaan erityisen koulutustehtävän mukaisia opiskelijoita. Voimassa oleva lainsäädäntö johtaa sellaisen taloudellisen edun saamiseen, joka ei ole perusteltavissa toiminnan kannalta. Vuoden 2015 tasossa mainittujen korotusten yhteisvaikutus rahoitukseen on ollut noin 2,6 miljoonaa euroa.

Erityisen koulutustehtävän tarkoituksenmukainen järjestäminen ja hakemuksista päättäminen edellyttävät, tarkentavia säännöksiä erityisen koulutustehtävän ja siihen sisällytettävän rahoituksen myöntämiselle mm. ministeriön toimivallan ja myöntämiskriteereiden osalta. Tarkempi sääntely lisäisi avoimuutta päätöksentekoon, takaisi entistä paremmin hakijoiden yhdenvertaisuuden, selkeyttäisi erityisten koulutustehtävien asemaa koulutusjärjestelmässä sekä antaisi ministeriölle tarkkarajaisemman toimivallan asiasta päättämiseen.

Mahdollisuus poiketa valtakunnallisesta tuntijaosta on keskeinen edellytys lukiokoulutuksen erityisen koulutustehtävän toteuttamiseksi. Poikkeaminen mahdollistaa opiskelijoiden keskitymisen erityisen koulutustehtävän mukaisiin opintoihin. Poikkeamismahdollisuuden voidaan arvioida kohtuullistavan erityistehtäväopiskelijoiden työmäärää, joka erityistehtäväopintojen vuoksi nousisi muutoin useassa tapauksessa hyvin suureksi. Poikkeamislupa mahdollistaa myös opintojen suorittamisen kolmessa vuodessa. Voidaan arvioida, että lainsäädännössä on edelleen perusteltua säilyttää mahdollisuus myöntää erityiseen tehtävään liittyvä lupa poiketa voimassa olevasta tuntijaosta.

2 Tavoitteet ja ehdotetut muutokset

2.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on säätää entistä täsmällisemmin erityisen koulutustehtävän myöntämisedellytyksistä sekä erityisen koulutustehtävän lisärahoituksen myöntämisperusteista hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi ja erityisen tehtävän perusteella myönnettävän rahoituksen tehostamiseksi, jotta opetus- ja kulttuuriministeriö voisi myöntää toistaiseksi voimassa olevat erityisen koulutustehtävän sisältävät järjestämisluvat 1 päivänä elokuuta 2018 lukien.

2.2 Ehdotetut muutokset

Lukiolaki

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi lukiolain 3 §:n 2 momenttiin viittaus uuteen 4 a ja b §:ään. Muutos on luonteeltaan tekninen.

Esityksessä ehdotetaan lukiolakiin säädettäväksi uusi 4 a §. Pykälässä säädettäisiin erityisestä koulutustehtävästä. Pykälän 1 momentin mukaan erityinen koulutustehtävä liittyisi yhden tai useamman oppiaineen tai opintokokonaisuuden painottamiseen, minkä vuoksi opetuksessa olisi välttämätöntä voida poiketa voimassa olevasta lukion tuntijaosta ja lukion opetussuunnitelman perusteista. Tällaista voi olla esimerkiksi taito- ja taideaineisiin olennaisessa määrin painottuva opetus, jossa pyritään yhdistämään lukio-opintojen suorittamiseen urheilijana tai taiteilijana kehittymistä. Erityistä koulutustehtävää ei myönnettäisi yksittäisen urheilulajin tai instrumentin opetuksen tarpeen perusteella. Painotus voi lähtökohtaisesti koskea myös muita

ainekokonaisuuksia, kuten matemaattisia ja luonnontieteellisiä aineita ja kieliä. Oppiainekokonaisuudet eivät kuitenkaan olisi sidottu voimassa olevan lain ja tuntijaon mukaisiin aineisiin ja ainekokonaisuuksiin, vaan painotus voisi kohdistua myös ainerajat ylittäviin kokonaisuuksiin, kuten ilmaisutaitoon, mikäli opetuksen järjestäminen edellyttää poikkeamista voimassa olevista tuntijakoa ja oppiaineita koskevista sääöksistä ja määräyksistä. Erityisen koulutustehtävän mukaisesti painotetut opinnot muodostuisivat pääsääntöisesti muista kuin tuntijakoasetuksessa säädetystä valtakunnallisista kursseista. Matematiikan, luonnontieteiden ja kielten osalta tehtävän mukaisiin opintoihin voisi osittain sisältyä myös valtakunnallisia kursseja. Erityinen koulutustehtävä voi liittyä myös ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavaan tutkintoon tähtäävän koulutuksen järjestämiseen. Ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavista tutkinnoista säädetään laissa ylioppilastutkinnon järjestämisestä (672/2005), jonka 17 §:n mukaan International Baccalaureate -tutkinnon ja Reifeprüfung-tutkinnon suorittaminen tuottaa samat oikeudet kuin lukiolain 18 §:ssä ja tässä laissa tarkoitetun tutkinnon suorittaminen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös mahdollisuudesta koulutuksen järjestäjän hakemuksesta sisällyttää erityiseen koulutustehtävään velvoite erityisen koulutustehtävän mukaisen koulutuksen valtakunnallisesta kehittämisestä. Tämä velvoittaisi koulutuksen järjestäjää kehittämään oman toimintansa lisäksi myös luvassa määrätyn opetuspainotuksen valtakunnallista opetusta. Tähän voidaan katsoa kuuluvan muun muassa erityisen koulutustehtävän mukaisia toimintamallien ja koulutuksen järjestämisvalmiuksien kehittäminen sekä velvoite kehittää ja edistää lukiokoulutuksen järjestäjien ja muiden erityisen koulutustehtävän alaan kuuluvien toimijoiden yhteistyömalleja. Kehittämistehtävän tulisi vaikuttaa lukiokoulutuksen lisäksi perusopetuksen kehittämiseen ja vahvistaa yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan erityinen koulutustehtävä tarkoittaisi nimenomaisesti lupaa poiketa lukiolain 7 ja 10 pykälistä opetuksen sisältöä sekä tuntijako koskevien säännösten osalta. Muu oppiaineiden tai ainekokonaisuuksien painottaminen ei olisi lukiolaissa tarkoitettu erityisen koulutustehtävä. Näin ollen esimerkiksi yliopistojen harjoittelukouluilla ei olisi jatkossa enää niissä annettavan opetusharjoittelun vuoksi laissa tarkoitettua erityistä koulutustehtävää. Koulussa järjestettävä yliopistossa annettavaan opettajankoulutukseen liittyvä opetusharjoittelu ja opettajankoulutuksen kehittäminen olisi vastaisuudessa muu lukiolaissa tarkoitettu lupaehto. Yliopistoille voidaan edelleen myöntää myös lupa järjestää laissa tarkoitettua erityisen koulutustehtävän mukaista opetusta, esimerkiksi IB-tutkinnon suorittamiseen tähtäävää koulutusta, mikäli koulutukselle on osoittaa laissa säädetty tarve ja muut edellytykset ja sen järjestäminen edellyttää poikkeamista edellä mainituista pykälistä. Säännöksen nojalla ei voida myöntää lupaa poiketa pelkästään opetussuunnitelman perusteisiin sisältyvistä määräyksistä, vaan poikkeamisen tulee aina liittyä tarpeeseen poiketa kaikille yhteiseksi säädetystä oppiaineista tai lukion tuntijaosta. Voimassa olevan lukion tuntijakoasetuksen 12 §:ssä - erityisen koulutustehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän antamaa koulutusta koskeva erityissäännös - rajataan tuntijakopoikkeama koskemaan vain asetuksen 8 tai 9 §:iä eli nuorille tarkoitettua lukion tuntijakoa. Tämän esityksen tarkoituksena ei ole laajentaa erityisen koulutustehtävän tuntijakopoikkeamaa koskemaan aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen tuntijakoa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin edellytyksistä myöntää erityinen koulutustehtävä. Momentin mukaan myöntäminen edellyttää yleisten 4 §:n 1 momentissa säädettyjen lukiokoulutuksen luvan myöntämisedellytysten lisäksi erityistä tarvetta järjestää koulutusta, jossa poiketaan voimassa olevista opetuksen sisällöstä sekä tuntijaosta ja opetussuunnitelman perusteista.

Erityisellä koulutustarpeella tarkoitetaan valtakunnallisesti ilmenevää osaamis- ja sivistystarvetta järjestää koulutusta, jossa voidaan poiketa voimassa olevista tuntijakoa koskevista sääöksistä ja määräyksistä. Koulutus voi samalla vastata myös alueellisiin koulutuksen erityis-

tarpeisiin. Valtakunnallisesta sivistystarpeesta johtuen koulutusta tulee olla riittävän kattavasti saatavilla. Edelleen on tarkoitus huolehtia siitä, että myös ruotsinkielistä erityisen tehtävän lukiokoulutusta on tarjolla. Tarve voi olla opiskelijalähtöistä, jolloin erityisharrastuneille tai erityislahjakkaille tarjotaan entistä paremmat mahdollisuudet kehittää osaamistaan, tietojaan ja taitojaan ja sovittaa yhteen lukio-opintojen ja erityisharrastuneisuuden vaateet. Parhaimmillaan opintojen yhteensovittaminen mahdollistaa opiskelijalle kaksoisuran perusteiden luomisen. Samalla voi esiintyä yleistä valtakunnallista sivistyksellistä tarvetta edistää ja turvata tietyn erityisosaamisen kehittymistä, kuten esimerkiksi kansallisen kielivaroannon vahvistaminen. Tarvetta erityisen koulutustehtävän mukaiselle koulutukselle voi ilmentää kyseisen koulutuksen kysyntä, esimerkiksi merkittävä ensisijaisten hakijoiden määrä ja laaja opiskelijaksi hakeutumisalue, hakijoiden harrastuneisuuden, lahjakkuuden ja tavoitteellisuuden aste sekä erityisen koulutustehtävän luonteesta johtuva tarve merkittävään kyseisen koulutuksen ajalliseen lisäresursointiin ja entistä yksilöllisimpiin ja joustavampiin opintopolkuihin lukio-opetuksessa. Erityisen koulutustehtävän tarvetta ei osoita esimerkiksi yksittäisen urheilulajin tai yksittäisen instrumentin harrastajien tahtotila vaan tarpeen tulee pääsääntöisesti ilmetä laaja-alaisemmin kyseisen opetuspainotuksen tarpeena.

Ammatillisia ja taloudellisia edellytyksiä tarkastellaan erityisestä koulutustehtävästä huolehtimisen näkökulmasta. Ammatillisia edellytyksiä ilmentää esimerkiksi opettajien määrä ja koulutus, henkilöstön kehittäminen sekä mahdollisen muun erityisen tehtävän suorittamiseksi tarpeellisen henkilökunnan riittävyys. Tilojen ja välineiden tulee olla riittävät ja soveltuvat erityisen koulutustehtävän suorittamisen kannalta. Erityisen koulutustehtävän tulee olla vahvasti huomioitu opetussuunnitelmassa, muissa suunnitelmissa, kehittämisstrategioissa sekä toimintakulttuurissa. Erityisen tehtävän saavalla koulutuksen järjestäjällä tulee olla valmiudet ja toimintarakenteet yhteistyöhön esimerkiksi korkeakoulujen ja järjestöjen sekä vastaavien toimijoiden kanssa. Taloudellisten edellytysten osalta edellytetään kykyä huolehtia tehtävästä pidemmällä aikavälillä. Tämän arvioimiseen vaikuttavat esimerkiksi koulutuksen järjestäjän vakavaraisuus, mutta myös erityisen koulutustehtävän arvioidut kustannukset sekä koulutuksen järjestäjän halu ja valmius allokoida siihen resursseja. Myös toiminnan vaikuttavuuden voidaan katsoa kuvastavan ammatillisia edellytyksiä. Vaikuttavuuden osalta voidaan, erityisten tehtävien erot huomioon ottaen, arvioida esimerkiksi erityisen tehtävän mukaan opiskelevien opiskeluaikaista menestymistä erilaisissa kilpailuissa ja vertailuissa, lukio-opintojen läpäisyä ja opintomenestystä sekä hakeutumista ja pääsyä tehtävän alaan liittyviin opintoihin ja ammatteihin.

Valtakunnallisen kehittämistehtävän myöntämisen lähtökohta on kyseisen opetuspainotuksen valtakunnallinen kehittämistarve, ja että toimijalla on edellytykset ja valmiudet toimia valtakunnallisena opetuspainotuksensa kehittäjänä. Sen myöntäminen edellyttää erityiselle koulutustehtävällä säädettyjen edellytysten täyttymistä, mitä ilmentävät lähtökohtaisesti samat seikat, kuin mitä edellä erityisen koulutustehtävän perusteluissa on esitetty. Lisäksi valtakunnallisen kehittämistehtävän saajalta voidaan myös edellyttää laaja-alaista ja monipuolista erityisen koulutustehtävän mukaista opetustarjontaa. Yhteistyöverkostojen laajuus ja kehittämis-toiminnan valtakunnallinen merkittävyys ja vaikuttavuus muiden koulutuksen järjestäjien kannalta painottuvat kehittämistehtävän myöntämisen edellytyksissä. Lukiokoulutuksen kehittämisen olisi oltava sisäänrakennettu osa koulutuksen järjestäjän toimintaa.

Ammatilliset ja taloudelliset edellytykset täyttävälle hakijalle ei kuitenkaan synny oikeutta saada erityisen koulutustehtävän lupaa, vaikka alueellinen ja valtakunnallinen tarve olisi osoitettavissa, vaan kyseessä on aina luvan myöntäjän koulutuspoliittinen kokonaisharkinta.

Pykälän 4 momentin mukaan erityisen koulutustehtävän ja siihen mahdollisesti sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän myöntämisen edellytyksistä sekä valtakunnallisen kehittämistehtävän sisällöstä voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Esityksessä ehdotetaan lukiolakiin säädettäväksi uusi 4 b §. Pykälässä säädettäisiin erityisen koulutustehtävän ja siihen mahdollisesti sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän peruuttamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan erityisen koulutustehtävän tai siihen liittyvän kehittämistehtävän edellytysten täyttyminen tulee selvittää säännöllisesti. Edellytysten täyttyminen selvitetään aina lukion tuntijakoasetuksen muuttuessa, jolloin lupa poiketa uudesta tuntijaosta tulee uudelleen haettavaksi ja erityisen tehtävän lupaehtot sekä mahdollinen valtakunnallinen kehittämistehtävä tulevat uudelleen arvioitaviksi. Selvityksiä voidaan tehdä myös muulloin. Selvityksiä tehtäessä opetus- ja kulttuuriministeriö voi hyödyntää esimerkiksi Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen tai muiden toimijoiden osaamista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön toimivaltuudesta peruuttaa koulutuksen järjestäjän saama erityinen koulutustehtävä. Ministeriö voi myös peruuttaa valtakunnallisen kehittämistehtävän, vaikka erityinen tehtävä muilta osin säilyisikin voimassa. Peruuttaminen edellyttää merkittävää tarpeen vähenemistä tai heikentyneitä edellytyksiä huolehtia erityisestä koulutustehtävästä tai kehittämistehtävästä. Tarpeen vähenemistä voi osoittaa esimerkiksi koulutukseen hakeutuvien määrän merkittävä väheneminen, kehittämistehtävän yhteistyötahtojen ja kohderyhmien huomattava pieneneminen tai erityisen koulutustehtävän painotuksen muuttuminen siten, että opetus olisi toteutettavissa ilman poikkeamista voimassa olevasta tuntijaosta. Edellytyksien selvittämisen osalta merkityksellisiä tekijöitä voivat esimerkiksi kehittämistehtävän osalta olla vaikuttavuuden väheneminen ja erityisen koulutustehtävän järjestämiseen tai kehittämisvelvoitteen hoitamiseen osoitettujen resurssien vähentäminen. Koulutuksen järjestäjää tulee hallintolain mukaisesti kuulla ennen päätöksen tekemistä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lukiolain 7 §:n 2 momenttia siten, että säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjä voi 4 §:n nojalla määrätyn erityisen koulutustehtävän mukaisesti poiketa kyseisen momentin sisällöstä poistettaisiin. Asiasta säädettäisiin esitetykseen sisältyvässä uudessa 4 a §:ssä.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslaki

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 5 §:ään uusi 1 a kohta, jossa säädettäisiin lukion erityisen koulutustehtävän lisän laskentaperusteesta. Uuden 1 a kohdan mukaan koulutuksen järjestäjän osuus valtakunnallisesta erityisen koulutustehtävän lisärahoituksesta olisi koulutuksen järjestäjän laskennallisten suoritteiden suhteellinen osuus kaikkien koulutuksen järjestäjien laskennallisista suoritteista. Suoritteista säädettäisiin uudessa 24 a §:ssä.

Lain 6 § muutettaisiin siten, että kunnan valtionosuutta koskevaan pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus uuteen 5 §:n 1 a kohtaan ja 2 momentissa säädettäisiin, että lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitus lasketaan mukaan kunnan valtionosuutta ja valtionosuuden perustetta laskettaessa. Lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitus otetaan muuta valtionosuusrahoitusta vastaavasti huomioon myös kunnan omärahoitusosuutta 8 §:n nojalla laskettaessa.

Lain 7 §:n 1 momentti muutettaisiin siten, että lain sanamuoto mahdollistaa lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoituksen ottamisen huomioon kuntayhtymän ja yksityisen järjestämän lukiokoulutuksen valtionosuuden perustetta vastaavan euromäärän laskemisessa jarahoitukses-

sa. Lisärahoituksen ottaminen huomioon kuntayhtymän ja yksityisen järjestämän lukiokoulutuksen valtionosuuden perustetta vastaavan euromäärän laskemisessa merkitsee lisärahoituksen huomioon ottamista myös kunnan omarahoitusosuutta 8 §:n perusteella laskettaessa.

Lain 24 §:n 1 momentti muutettaisiin siten, että lukion yksikköhintoja laskettaessa erityisen koulutustehtävän rahoitukseen varattaisiin yksikköhintalaskennasta erillinen määräraha tekemällä laskennallinen 1,57 prosentin suuruinen vähennys lukion yksikköhintojen laskemiseksi tarkoitettuun kustannuspohjaan.

Pykälän 2 momentista poistettaisiin säännös, jonka mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi korottaa lukion yksikköhintaa erityisen koulutustehtävän perusteella. Erityisen koulutustehtävän lisärahoituksesta säädettäisiin uudessa 24 a §:ssä. Momenttia muutettaisiin selvyyden vuoksi vielä siten, että siihen jäävä mahdollisuus korottaa yksikköhintaa erityisestä syystä ei mahdollistaisi yksikköhinnan korottamista koulutuksen järjestäjälle myönnetyn 24 a §:ssä tarkoitetun erityisen koulutustehtävän vuoksi.

Pykälän 7 momentti muutettaisiin siten, että pykälän 2 momenttia vastaavasti siitä poistettaisiin mahdollisuus korottaa koulutuksen järjestäjän yksikköhintaa erityisen koulutustehtävän perusteella.

Pykälään lisättäisiin uusi 11 momentti, jonka mukaan sellaisten lukiokoulutuksen järjestäjien, jotka eivät enää hyötyisi sijaintikuntansa erityisen koulutustehtävän vuoksi tehtävän yksikköhinnan korotuksesta tai rahoitus muusta lainmuutokseen liittyvästä syystä merkittävästi laskisi, yksikköhintaa voitaisiin järjestelmämuutoksen vaikutusten tasoittamiseksi lain ensimmäisenä voimassaolovuotena ministeriön päätöksellä korottaa. Merkittävänä ja korvattavana osuutena voitaisiin pitää 3 prosentin ylittävää laskua lukiokoulutuksen kokonaisrahoituksessa. Opiskelijamäärien muutoksesta johtuvaa laskua ei otettaisi huomioon.

Lakiin lisättäisiin uusi 24 a §. Pykälässä säädettäisiin lukiolain 4 a §:ssä tarkoitetun erityisen koulutustehtävän sekä siihen mahdollisesti liittyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän perusteella myönnettävästä lisärahoituksesta.

Pykälän 1 momentin mukaan lisärahoitusta myönnettäisiin 24 §:n 1 momentissa säädetty euromäärä muutettuna varainhoitovuoden kustannustasoon, joka 5 §:n 1 a kohdan mukaisesti jaettaisiin koulutuksen järjestäjille laskennallisten suoritteiden suhteellisten osuuksien mukaan. Lisärahoitusta ei kaksinkertaisen kompensaation vuoksi kuitenkaan maksettaisi sellaiselle koulutuksen järjestäjälle, jolla on voimassa olevien säädösten mukaan oikeus ja joka tosiasiallisesti myös perii lukiolain 28 §:n 4 momentissa tarkoitettuja maksuja. Vakiintuneen käytännön mukaan kyseisten koulutuksen järjestäjien yksikköhintaa ei ole erityisen koulutustehtävän nojalla korotettu. Koulutuksen järjestäjä voi päästä lisärahoituksen piiriin luopumalla opiskelijamaksujen perimisestä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erityisen koulutustehtävän suoritteista. Momentin mukaan koulutuksen järjestäjän suoritteet saadaan laskemalla yhteen varainhoitovuotta edeltävän vuoden syyskuun 20 päivän erityisen koulutustehtävän opiskelijamäärien ja erityiselle koulutustehtävälle säädettyjen painokertoimien tulot. Mikäli koulutuksen järjestäjällä on useita erityisiä koulutustehtäviä, suoritteita painotetaan koulutustehtäväkohtaisesti ja näin saadut painotetut suoritteet lasketaan yhteen. Rahoitusta laskettaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon pykälän 3 momentti, jossa rajoitetaan lisärahoituksen laskemisesta oikeuttavien opiskelijoiden enimmäismäärää. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi koulutuksen järjestäjäkohtaisesti vielä erikseen korottaa painokertoimia sellaisen koulutuksen järjestäjän osalta, jonka erityiseen koulu-

tustehtävään sisältyy valtakunnallinen kehittämistehtävä. Näin voidaan perustellusta syystä ministeriön kokonaisharkinnan pohjalta taata valtakunnallisesta kehittämistehtävästä huolehtivalle koulutuksen järjestäjälle muita erityisen koulutustehtävän saaneita korkeampi rahoitus. Momentissa säädettäisiin lisäksi, että erityisen koulutustehtävän mukaisen toiminnan käynnistytessä rahoitukseen oikeutetut suoritteet laskettaisiin arvioidun opiskelijamäärän mukaan käynnistymisvuonna ja kahtena sitä seuraavana vuonna, mikä mahdollistaa arvioon perustuvan rahoituksen myöntämisen jokaiselta ensimmäistä kertaa alkavalta erityisen koulutustehtävän mukaan opiskelevalta vuosiluokalta. Syyslukukaudella aloittavien ensimmäisen vuoden opiskelijoiden määrää painotetaan kertoimella 5/12. Sanamuoto kattaa myös tilanteet, joissa erityinen koulutustehtävä laajenee kattamaan uusia opetuksellisia painotuksia, esimerkiksi jos erityinen tehtävä laajenee kattamaan musiikkipainotteisen opetuksen lisäksi kuvataidepainotteisen opetuksen. Toteutuneen ja arvioidun opiskelijamäärän erotus otetaan huomioon kyseistä varainhoitovuotta seuraavan vuoden suoritteita laskettaessa. Käynnistymiseksi ei lueta tilannetta, jossa pelkästään koulutuksen järjestämislupa on uusittu, vaan myös toiminnan tulee olla uutta.

Esityksen mukaan jatkossa koulutuksen järjestäjän erityisen koulutustehtävän lisärahoitus laskettaisiin seuraavasti:

koulutuksen järjestäjän painotettu erityisen tehtävän opiskelijamäärä jaetaan kaikkien koulutuksen järjestäjien painotettujen erityisen tehtävän opiskelijamäärien summalla ja kerrotaan lisärahoitukseen vuosittain varatulla euromäärällä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ministeriölle toimivalta määrätä lukiokoulutuksen järjestämisluvassa koulutuksen järjestäjän lisärahoituksen laskennassa huomioon otettavien erityisen koulutustehtävän opiskelijoiden enimmäismäärästä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin asetuksen antamisvaltuuksista. Momentin mukaan 2 momentissa tarkoitetuista painokertoimista olisi säädettävä valtioneuvoston asetuksella. Kertoimista säädettäessä voidaan ottaa huomioon esimerkiksi oppiaineen tai opintokokonaisuuden painottamiseen liittyvät keskimääräistä suuremmat koulutuksen järjestämiskustannukset sekä koulutuspoliittinen tarve turvata kyseisen erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuksen toimintaedellytykset.

Painokertoimien korottamisen perusteista valtakunnallisen kehittämistehtävän osalta voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella. Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on valtakunnallisen kehittämistehtävän perusteella tehtävän korottamisen osalta hakijakohtaista harkintavaltaa, toisin kuin valtioneuvoston asetuksessa säädettävien erityisen koulutustehtävän painokertoimien osalta. Harkinnassa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi kehittämistehtävän laajuus ja vaikutavuus, kehittämistehtävään suunnatut ammatilliset ja taloudelliset voimavarat ja kehittämistehtävän kansallinen ja kansainvälinen merkittävyys sekä muita kehittämisen kannalta merkittävyyksiä seikkoja.

Lain 32 §:n 1 momenttia muutettaisiin siten, että yksityisten lukiokoulutuksen järjestäjien maksamien arvonnalisäverojen osuus yksityiselle koulutuksen järjestäjälle aiheutuneista arvonnalisäverottomista kustannuksista otettaisiin huomioon myös 24 a §:ssä tarkoitettua yksikköhinasta riippumattomasti erityisen koulutustehtävän lisärahoitusta määrättäessä.

Lain 50 §:n 2 momentti muutettaisiin siten, että 24 a §:ssä tarkoitettua rahoitusta ei tarkistettaisi varainhoitovuoden keskimääräisten opiskelijamäärien mukaiseksi varainhoitovuoden loppuun mennessä, vaan rahoitus määräytyisi koko varainhoitovuodeksi 24 a §:n 2 momentin

mukaisesti varainhoitovuotta edeltävän vuoden syyskuun 20 päivän erityisen koulutustehtävän opiskelijamäärien perusteella. Mainittu rahoitus muodostuu suhteellisenä osuutena kaikkien rahoitukseen oikeutettujen koulutuksen järjestäjän suoritteista. Rahoituksen perusteena olevien suoritteiden määrän tarkistaminen yhden koulutuksen järjestäjän osalta vähentäisi tai korottaisi kaikkien rahoituksen saajien osuutta kesken varainhoitovuoden. Tämä aiheuttaisi merkittävää hallinnollista lisätyötä sekä vähentäisi rahoituksen ennakoitavuutta, mikä ei ole perusteltua.

2.3 Vaihtoehtoiset keinot

Valmistelussa on selvitetty myös vaihtoehtoisia tapoja säädellä erityisen koulutustehtävän mukaista koulutusta. Selvitysmiehet Taipale ja Värri ovat 13.3.2015 julkaistussa selvityksessään ehdottaneet, että lainsäädäntöä muutettaisiin siten, että koulutuksen järjestäjillä olisi ilman erillistä lupamenettelyä mahdollisuus poiketa valtakunnallisesta tuntijaosta tiettyjen reunaehtojen täyttyessä. Samalla selvitysmiehet ehdottivat erityisten kehittämis- ja koulutustehtävälukioiden määräaikaisen verkoston perustamista. Ehdotuksen mukaan osalle koulutuksen järjestäjistä myönnettäisiin hakemuksesta erityinen määräaikainen koulutus- ja kehittämistehtävä (taide-, urheilu-, kieli- ja tiedepainotukset). Tavoitteena olisi luoda valtakunnallisten innovaatiokeskusten verkosto, johon kuuluvat lukiot toimivat osana opettajankoulutusjärjestelmää (perus- ja täydennyskoulutus) ja koordinoivat lukioiden alakohtaisia kehittämisverkostoja. Lisäksi selvitysmiehet ehdottivat, että erityisen koulutustehtävän saaneille tai kehittämisverkostoon nimetyille koulutuksen järjestäjille rahoitus olisi suoriteperusteista (erityisen kehittämis- ja koulutustehtävän mukaisissa opinnoissa vuosittain valmistuneet).

Lukion tuntijaon viimeisessä 2016 voimaan tullessa uudistuksessa painotettiin kuitenkin lukion kaikille yhteisten opintojen tärkeyttä osana lukion yleissivistävää tehtävää. Näin ollen tähän esitykseen ei sisälly laajaa kaikille koulutuksen järjestäjille avointa poikkeamismahdollisuutta. Lisäksi tässä esityksessä on päädytty turvaamaan korkeampi rahoitus myös muille erityisen koulutustehtävän lukioille, kuin vain niille, joille myönnetään valtakunnallinen kehittämisvelvoite. Suoriteperusteiseen rahoitusmalliin lukiokoulutuksessa liittyy tarkemmin selvitettavia asioita. Asiaa tulee harkita laajemmin koko lukiokoulutuksen osalta ja ottaa valmistelussa huomioon sähköisten rekisterien ja tiedonkeruuta koskevien kehittämissankkeiden eteneminen.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset opiskelijoille

Esityksellä ei ole opiskelijoihin kohdistuvia suoria taloudellisia vaikutuksia. Lupakäytännöllä voidaan nykyistä lainsäädäntöä vastaavasti vaikuttaa erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuksen saavutettavuuteen, jolla puolestaan on vaikutuksia opiskelijoiden matka- ja majoituskustannuksiin.

Taloudelliset vaikutukset koulutuksen järjestäjille

Lukiokoulutuksen valtionosuusrahoitus pysyy kokonaisuutena ennallaan, mutta se jakautuu jonkin verran eri tavoin eri koulutuksen järjestäjille. Tähän asti erityisen koulutustehtävän korotus on sisällytetty keskimääräiseen yksikköhintaan, joka perustuu toteutuneisiin lukiokoulutuksen valtakunnallisiin kustannuksiin. Jatkossa yksikköhintojen kustannuspohjasta tehtäisiin laskennallinen 1,57 prosentin suuruinen vähennys, joka varattaisiin erityisen koulutustehtävän lisärahoitukseen muutettuna kyseisen varainhoitovuoden kustannustasoon. Yksityisen opetuksen järjestäjät saisivat arvonnäkökorotuksen myös erityisestä koulutustehtävästä. Pykälässä säädetty 1,57 prosentin osuus vastaa vuoden 2015 kustannuksista noin 11,2 miljoonaa euroa eli nykyistä erityisen koulutustehtävän rahoitustasoa. Vaikka muutoksessa keskimääräinen yksikköhinta laskee, vastaavasti järjestäjäkohtaisessa yksikköhintalaskennassa käytettävä tasauskerroin nousee. Tämän takia suurimmalla osalla koulutuksen järjestäjistä yksikköhintarahoitus säilyisi ennallaan. Myöskään erityisen tehtävän saaneiden ja muiden koulutuksen järjestäjien rahoituksen suhde ei esityksen vuoksi muutu.

Vaikka erityisen koulutustehtävän rahoitustaso säilyy nykyisellä tasolla, koulutuksen järjestäjäkohtainen rahoitus muuttuu. Muutoksen euromääräisiä vaikutuksia ei voida arvioida koulutuksen järjestäjittäin, koska erityisen koulutustehtävän lisärahoituksen määrää voidaan arvioida vasta uusien järjestämislupien myöntämisen yhteydessä. Muutosten suuruuteen vaikuttavat erityisen koulutustehtävän ja siihen liittyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän sisältyminen lupaan sekä yhtenäistettävät erityisen koulutustehtävän lisärahoituksen määräytymisperusteet.

Lisäksi yksityiset lukiokoulutuksen järjestäjät eivät jatkossa hyödy sijaintikuntansa erityisen koulutustehtävän korotuksesta. Esitetty muutos vaikuttaa 27 yksityisen koulutuksen järjestäjän rahoitukseen, joiden rahoituksen arvioidaan lain muutoksen vuoksi laskevan järjestäjästä riippuen 0,54—6,60 prosenttia. Vähennys vastaa vuoden 2015 opiskelijamäärän mukaan laskettuna yhteensä noin 2,6 miljoonaa euroa. Muutoksen johdosta kaikkien lukiokoulutuksen järjestäjien yksikköhinnat tulevat korottumaan vastaavalla euromäärällä. Tarkoitettujen yksityisten koulutuksen järjestäjien tulee sopeuttaa menonsa alenevaan yksikköhintaan. Lukiolain muutos on tarkoitus vahvistaa yli vuosi ennen rahoitusmuutoksen voimaan tuloa. Lisäksi vuoden 2019 osalta opetus- ja kulttuuriministeriö voi korottaa yksikköhintaa muutosten vaikutusten tasoitamiseksi esitetyn 24 §:n 11 momentin nojalla.

Kokonaisuutena esitettyjen muutosten taloudelliset vaikutukset arvioidaan suotuisiksi koulutuksen järjestäjille. Erityisen koulutustehtävän rahoitus olisi jatkossa ylläpitäjäneutraalia ja kohtelisi kunnallisia ja yksityisiä koulutuksen järjestäjiä yhdenvertaisesti. Lisäksi toimintaan perustumaton hyöty poistuisi, kun kuntien yksikköhintaan ei enää sisältyisi erityisen koulutustehtävän korotusta.

Seuraavissa taulukoissa on esimerkkilaskelmin havainnollistettu erityisen koulutustehtävän lisärahoituksen jakautumista. Esimerkkilaskelmissa on oletettu, että erityisen tehtävän valtakunnalliseen kehittämistehtävään kohdistettaisiin noin 2 miljoonaa euroa, jolloin tätä euromäärää ei ole huomioitu alla olevissa laskelmissa. Erityisen koulutustehtävän lisärahoitus perustuu koulutuksen järjestäjän suoritteiden suhteelliseen osuuteen kaikkien koulutuksen järjestäjien yhteenlasketuista suoritteista. Näin ollen opiskelijakohtaisen lisärahoituksen määrä on sitä pienempi, mitä suurempi luvissa määritetty lisärahoituksen laskennassa huomioon otettava opiskelijoiden enimmäismäärä on. Esimerkissä A erityisen koulutustehtävän luvissa rahoitukseen oikeutettavia opiskelijoita on 8800, ja esimerkissä B 6000.

HE 20/2017 vp

ESIMERKKI A	Kerroin	Rahoitettava opiskelijamäärä	Rahoitus / opiskelija	Rahoitus yhteensä
Kansainvälinen IB-opetus	0,22	800	1 950,8 €	1 560 640 €
Urheilu / liikuntapainotteinen opetus	0,15	1600	1 330,0 €	2 128 000 €
Musiikki / tanssipainotteinen opetus	0,15	2000	1 330,0 €	2 660 000 €
Kuvataidepainotteinen opetus	0,15	1100	1 330,0 €	1 463 000 €
Kieliin ja kielialueiden kulttuureihin painottuva opetus	0,05	600	443,4 €	266 040 €
Matematiikka-, luonnontiede-, ympäristö- ja tekniikkapainotteinen opetus	0,05	1500	443,4 €	665 100 €
Viestintä- ja ilmaisutaitopainotteinen opetus	0,05	600	443,4 €	266 040 €
Steinerpedagogiikkapainotteinen opetus	0,05	600	443,4 €	266 040 €
YHTEENSÄ				9 274 860 €

ESIMERKKI B	Kerroin	Rahoitettava opiskelijamäärä	Rahoitus / opiskelija	Rahoitus yhteensä
Kansainvälinen IB-opetus	0,22	600	2 826,0 €	1 695 600 €
Urheilu / liikuntapainotteinen opetus	0,15	1100	1 927,0 €	2 119 700 €
Musiikki / tanssipainotteinen opetus	0,15	1400	1 927,0 €	2 697 800 €
Kuvataidepainotteinen opetus	0,15	700	1 927,0 €	1 348 900 €
Kieliin ja kielialueiden kulttuureihin painottuva opetus	0,05	400	642,3 €	256 920 €
Matematiikka-, luonnontiede-, ympäristö- ja tekniikkapainotteinen opetus	0,05	1000	642,3 €	642 300 €
Viestintä- ja ilmaisutaitopainotteinen opetus	0,05	400	642,3 €	256 920 €
Steinerpedagogiikkapainotteinen opetus	0,05	400	642,3 €	256 920 €
YHTEENSÄ				9 275 060 €

Esimerkkitaulukoiden rahoituksen summan ero johtuu pyöristyksistä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti vuoden 2016 lopussa erityisen koulutustehtävien luvan omaaville koulutuksen järjestäjille kyselyn erityisen tehtävän opiskelijamääristä ja kustannuksista. Esimerkeissä A ja B käytetyt kertoimet on muodostettu kyselyn kautta saatujen kustannustietojen pohjalta.

Valtion oppilaitoksien määrärahasosta päätetään vuosittain valtion talousarviossa momentin 29.10.01 (Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot) yhteydessä, koska valtion oppilaitokset eivät ole rahoituslain piirissä.

Tiedonkeruu tarkentuu jonkin verran aiemmasta johtuen siitä, että painotettujen suoritteiden laskenta edellyttää opiskelijamäärätietoja vuosittain 20.9 opetuspainotuskohtaisesti. Tästä ei arvioida olevan merkittäviä lisäkustannuksia koulutuksen järjestäjille.

Esityksellä ei arvioida olevan vaikutuksia kunnan rahoitusosuuteen.

Esityksellä ei arvioida olevan erityisiä yritysvaikutuksia.

Taloudelliset vaikutukset julkiseen talouteen ja kansantalouteen

Erityiseen koulutustehtävään sisältyvällä valtakunnallisella kehittämistehtävällä voi olla positiivisia välillisiä vaikutuksia kansantalouteen, mikäli koulutuksen laatu nousee. Muutoin esityksellä ei arvioida olevan vaikutuksia julkiseen talouteen ja kansantalouteen, koska erityinen koulutustehtävä on tälläkin hetkellä osa lukiokoulutusta.

3.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset ja lapsivaikutukset

Voidaan arvioida, että mahdollisuus myöntää valtakunnallinen kehittämistehtävä ja siihen liittyvä rahoitus, lisää koulutuksen järjestäjien ja muiden toimijoiden yhteistyötä ja auttaa myös muiden kuin erityisen koulutustehtävän saaneiden lukiokoulutuksen järjestäjän mahdollisuuksia kehittää toimintaansa.

Lapsen oikeuksien sopimusta valvovan YK:n lapsen oikeuksien komitean mukaan sopimusvaltion velvollisuutena on tarkastella kaikkea kansallista lainsäädäntöä ja siihen liittyviä hallinnollisia ohjeita sen varmistamiseksi, että yleissopimusta noudatetaan täysimääräisesti. Lapsivaikutusten arviointi perustuu lapsen oikeuksien sopimukseen, jonka mukaan lapsen etu on otettava ensisijaisesti huomioon kaikessa lasta koskevassa päätöksenteossa ja muussa toiminnassa. Opiskelijoiden oikeudesta suorittaa voimassa olevan lainsäädännön nojalla aloittamansa erityisen koulutustehtävän mukaiset opinnot ja opetuksen järjestäjän oikeudesta saada tehtävän hoitamiseksi asianmukainen rahoitus säädetään lakiesitysten voimaantulo- ja siirtymäsäännöksissä. Esityksellä ei arvioida olevan erityisiä lapsivaikutuksia.

3.3 Vaikutukset koulutuksen järjestäjien ja viranomaisten toimintaan

Erityistä koulutustehtävää hakevat koulutuksen järjestäjät olisivat joutuneet tuntijakoasetuksen muutoksen vuoksi hakemaan koulutuksen järjestämislupiansa erityistä koulutustehtävää tästä lainmuutoksesta huolimatta. Tarkentuneista lupaehdoista ei arvioida aiheutuvan hakijoille lisätyötä. Arviot erityisen koulutustehtävän rahoituksen muutoksista on esitetty kohdassa 3.1. Esitetty velvollisuus säännönmukaisesti selvittää erityisen koulutustehtävän edellytysten täytymistä on uusi velvollisuus lupaviranomaiselle. Koulutuksen järjestäjien näkökulmasta kyseessä ei voida katsoa olevan uusi velvollisuus, vaikka heidän voidaan edellyttääkin myötävaikut-tavan selvityksen suorittamiseen. Voimassa olevan lukiolain 16 §:n 2 momentin nojalla koulutuksen järjestäjillä on jo nykyisin muun muassa velvollisuus osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin ja rahoituslain perusteella velvollisuus toimittaa valtionapuviranomaiselle sen tarvitsemat tiedot.

3.4 Tasa-arvovaikutukset

Lukiokoulutukseen vuosittain valituista on enemmistö tyttöjä. Valtakunnallisesti ja alueellisesti monipuolisen opetustarjonnan turvaaminen kannustaa molempia sukupuolia hakeutumaan lukio-opintoihin. Etenkin poikien suosimien liikunnan, matematiikan ja luonnontieteiden erityisten koulutustehtävien voidaan arvioida lisäävän poikien halukkuutta lukio-opintoihin.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä. Esitys pohjautuu 18.11.2016—10.1.2017 toimineen lukion erityisen koulutustehtävän säädösmuutoksia valmistelleen työryhmän tekemiin säädösehdotuksiin. Esityksen laadinnassa on myös hyödynnetty selvitys-

miesten (Atso Taipale ja Kyösti Värri) maaliskuussa 2015 antamaa ehdotusta erityisen koulutustehtävän asemasta (OKM 2015:9).

Opetus- ja kulttuuriministeriö lähetti esityksen lausunnolle 20.1.2017 ministeriöille, Opetushallitukselle, useille järjestöille ja kaikille lukiokoulutuksen järjestäjille. Määrä-aikaan mennessä 17.2.2017 saapui yhteensä 68 lausuntoa.

Lausuntonsa antoivat:

Alavuden kaupunki, Asikkalan kunta, Enlgantilaisen koulun säätiö, Espoon kaupunki, Svenska finlands folkting, Finlands svenska lärarförbund, Hankasalmen kunta Helsingin Rudolf Steiner -koulun kannatusyhdistys, Helsingin suomalainen yhteiskoulu, Helsingin kaupunki, Hyvinkään kaupunki, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, Jämsän kaupunki, Kajaanin kaupunki, Kangasalan kunta, Kannuksen kaupunki, Kauhajoen kaupunki, Kauhavan kaupunki, Kaustisen kunta, Kiteen kaupunki, Kokkolan kaupunki, Mustasaaren kunta, Kotkan kaupunki, Kouluyhdistys Pestalozzi (Helsingin saksalainen koulu), Suomen kuntaliitto ry, Kuopion kaupunki, Kuortaneen kunta, Kurikan kunta, Kuvataideopettajat ry, Lahden Rudolf Steiner -koulun kannatusyhdistys, Lahden kaupunki, Lapin yliopisto, Lapinlahden kunta, Lappeenrannan kaupunki, Lauttasaaren yhteiskoulun kannatusyhdistys ry, Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä, Maalahden kunta, Opetusalan ammattijärjestö OAJ, Opetushallitus, Oulun kaupunki, Pohjois-Haagan yhteiskoulu oy, Porin kaupunki, Pro Lukio ry, Pöytyän kunta, Rovaniemen kaupunki, Sasky koulutuskuntayhtymä, Savonlinnan kaupunki, Sotkamon kunta, Steinerkasvatuksen liitto ry, Suomen lukiolaisten liitto, Suomen olympiakomitea, Suomen opinto-ohjaajat ry, Suomen Rehtorit ry, Taideyliopisto, Tampereen kaupunki, Tampereen Steinerkouluyhdistys, Tampereen yhteiskoulun säätiö, Teuvan kunta, Turun kaupunki, Ulvilan kaupunki, Utsjoen kunta, Vaasan kaupunki, Vantaan kaupunki, Viipurin reaalikoulu Oy, Vöyrin kunta, Åbo akademi.

Lausuntoyhteenveto: Lausunnoissa kannatettiin varsin laajasti tehtyjä säädösehdotuksia ja korostettiin, että uudistus on tarpeellinen. Valmistelu on lausujien mukaan tehty pääsääntöisesti hyvin. Lupakriteerien ja rahoitusperusteiden tarkempaa määrittelyä lainsäädännössä pidettiin perusteltuna, sillä se parantaa hakijoiden yhdenvertaista kohtelua, tehostaa ja turvaa rahoituksen käyttöä sekä kohtelee yksityisiä ja kunnallisia koulutuksen järjestäjiä tasapuolisesti. Muutos lisää lausujien mukaan päätöksenteon avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sekä selkiyttää nykyistä tilannetta. Erityisen koulutustehtävän määritelmää koskien laajempia opintokokonaisuuksia ja tarvetta poiketa valtakunnallisesta tuntijaosta pidettiin hyvinä.

Ehdotettua valtakunnallista kehittämistehtävää kannatettiin ja katsottiin sen avaavan mahdollisuuksia koulutuksen kehittämiseksi. Jotkut lausunnonantajat vaikka kannattivat esitystä, pitivät uudistusta haastavana. Osassa lausunnoista kritisoitiin valittua linjausta ja katsottiin sen mm. keskittävän päätöksentekoa. Useissa lausunnoissa kannatettiin selvitysmiesten raportissaan esille tuomaa mahdollisuutta koulutuksen järjestäjien itse päättää annettavien reunaehtojen puitteissa vapaammasta tuntijaosta, jolloin välttyttäisiin nyt esitettävältä byrokraattiselta ratkaisulta.

Osassa lausunnoista katsottiin, että erityisen koulutustehtävän myöntämisperusteet ovat liian väljät ja jättävät runsaasti harkintavaltaa päättäjälle. Etenkin asetusluonnoksen luvan myöntämiskriteereitä pidettiin liian yleisinä. Haasteena nähtiin jo toimivien erityisten koulutustehtävien omaavien ja uusien hakijoiden yhdenvertainen arviointi. Haettaessa lupaa uuteen ja aloitettavaan koulutukseen perusteet on vaikea osoittaa toteen. Osassa lausunnoista tuotiin esille, että luvat eivät saisi kohdentua yksinomaan suuriin kaupunkeihin vaan myös lupien maantieteelli-

sestä kattavuudesta ja alueellisista tarpeista tulisi huolehtia. Eräissä lausunnoissa tuotiin esiin, että eri kieliryhmien tarpeista saada yhdenvertaisesti erityisen koulutustehtävän mukaista opetusta tulee huolehtia.

Pääsääntöisesti pidettiin hyvänä, että rahoituksen painokertoimista säädetään asetuksessa. Osassa lausunnoissa tuotiin esille käsitys erilaisten painotusten erimitallisuudesta. Erityisesti esiin nousi kuvataiteeseen painottuvan opetuksen kerroin, jota pidettiin useassa lausunnossa liian alhaisena suhteessa muihin taito- ja taideaineisiin. Myös IB-opetukseen toivottiin suurempaa painokerrointa. Joissain lausunnoissa painotettiin, että nykyinen kustannustason pohjalta tehdyt rahoituksen painotukset eivät vastaa tulevaisuuden tarpeita. Erityisen tehtävän lisän nähtiin joissain lausunnoissa olevan ylipäättään riittämätön suhteessa koulutuksen kustannuksiin. Useat lausunnonantajat, mm. Kuntaliitto, pitivät kuitenkin erityisen koulutustehtävän lisän rajaamista 1,57 prosenttiin lukion kokonaisrahoituksesta hyvänä, sillä erityisen koulutustehtävän lisän kasvattaminen vähentää suhteessa kaikkien muiden lukiokoulutuksen saajien rahoitusta. Uuteen järjestelmään siirtyminen nähtiin joidenkin lausunnonantajien mukaan vaikeasti ennakoitavana, koska tarkka rahoituksen laskeminen on mahdollista vasta sen jälkeen, kun uudet luvat on myönnetty. Suurin osa lausunnonantajista kannatti esitettyä mallia, jossa lisärahoitus kohdistuu vain erityisen koulutustehtävän mukaisen koulutuksen järjestäjille. Erityisen koulutustehtävän yksikköhinnan korotusta voimassa olevassa järjestelmässä saavat koulutuksen järjestäjät pääsääntöisesti suhtautuivat rahoituslain muutokseen muita varauksellisesti.

Lausunnot jakaantuivat liittyen erityisen koulutustehtävän luvan ja siihen liittyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän keston osalta. Osa kannatti toistaiseksi voimassa olevia mahdollisimman pitkäaikaisia lupia, kun taas osan mielestä erityisen tehtävän ja /tai valtakunnallisen kehittämistehtävän tulisi olla määräaikainen. Käsitykset tarkoituksenmukaisesta määräajan pituudesta vaihtelivat.

Koulutuksen järjestäjien valmistautumisaika sekä rahoituksen että toiminnan muutokseen nähtiin joissain lausunnoissa liian kireänä. Mm. opiskelijavalintojen vuoksi erityisen koulutustehtävän luvat on oltava varhaisessa vaiheessa tiedossa.

Saapuneiden lausuntojen pohjalta ei ole katsottu tarpeelliseksi tehdä merkittäviä muutoksia esitettyihin säännöksiin. Saapuneiden lausuntojen pohjalta on kuitenkin katsottu tarpeelliseksi korottaa valtioneuvoston asetuksessa säädettävää kuvataiteen erityisen koulutustehtävän painokerrointa vastaamaan muita taito- ja taideaineita. Alueellista tarvetta luvan myöntämisen kriteerinä ei mm. Kuntaliiton, Opetushallituksen ja Lukiolaisten liiton sekä eräiden kuntien lausunnoista huolimatta edelleenkään esitetä eksplisiittisesti säädettävän laissa tai asetuksessa. Lain perusteluista käy kuitenkin ilmi, että myös alueelliset tarpeet vaikuttavat valtakunnallisen koulutus- ja sivistystarpeen kokonaisarviointiin ja valtakunnallisesta sivistystarpeesta johtuen koulutusta tulee olla saatavilla.

Ruotsinkielisen koulutuksen osalta perusteluissa täsmennetään, että edelleen on tarkoitus huolehtia siitä, että ruotsinkielistä erityisen tehtävän lukiokoulutusta on tarjolla.

Lisäksi on tehty virkavalmistelussa havaittuja selkeyttäviä täsmennyksiä esityksen perusteluosioon ja pykäliin lakitekniisiä tarkennuksia.

Esitys on käsitelty kuntalaissa (410/2015) tarkoitettussa valtion ja kuntien neuvottelumenetelyssä 7.3.2017.

Oikeusministeriön laintarkastus on tarkastanut esityksen pääasiallisen sisällön ja lakiehdotukset.

Esitys on toimitettu lainsäädännön arviointineuvostolle 20.1.2017. Arviointineuvosto ei ole toimittanut lausuntoa esitysluonnoksen taloudellisten vaikutusten arvioinnista.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys ei ole riippuvainen valtion vuoden 2018 talousarvioesityksestä. Samaan aikaan keväällä 2017 eduskunnan käsiteltäväksi annetaan hallituksen esitys laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi, jossa esitetään muutettavaksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia. Osa muutettavista pykälistä on samoja, jotka sisältyvät myös tähän esitykseen. Mainitun esityksen säädösmuutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2018 alusta. Mikäli mainittuun esitykseen sisältyvät säädösmuutokset hyväksytään, tulee ne ottaa huomioon tämän hallituksen esityksen käsittelyssä.

6 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Esitykseen sisältyy asetuksenantovaltuuksia. Ehdotetun lukiolain 4 a §:n 4 momentin mukaan erityisen koulutustehtävän ja valtakunnallisen kehittämistehtävän myöntämisen edellytyksistä sekä valtakunnallisen kehittämistehtävän sisällöstä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Ehdotetun opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 24 a §:n 4 momentin mukaan erityisen tehtävän lisän suoritteiden laskennassa käytettävistä painokertoimista säädetään ja niiden korottamisen perusteista valtakunnallisen kehittämistehtävän perusteella voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

7 Voimaantulo ja soveltamissäännökset

Esitykseen sisältyvä laki 1 ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.8.2018. Lakiesitys 2 ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.1.2019.

Nykyisten lukiokoulutuksen erityisen koulutustehtävän sisältävien järjestämislupien, jotka ovat voimassa 31.7.2017 asti, voimassaoloa jatkettaisiin edelleen 31.7.2018 saakka. Tavoitteena on varmistaa erityisen koulutustehtävän mukaan opiskelevien oikeusturva.

Erityisten koulutustehtävien kaikkia koulutuksenjärjestäjiä koskeva hakuprosessi toteutettaisiin maaliskuuhun 2017. Hakemuksista pyydetäisiin myös ministeriön ulkopuolinen arviointi. Päätökset tämän esityksen mukaisin perustein tulee tehdä viimeistään syyskuussa 2017, jotta päätöksen vaikutukset vuoden 2018 opiskelijoiden toisen asteen yhteishakuun ja koulutuksen järjestäjien rahoitukseen on mahdollista ottaa huomioon. Uudet luvat tulisivat voimaan 1.8.2018 samaan aikaan tämän esityksen mukaisten säädösten kanssa. Lain soveltamissäännöksen mukaan uutta lakia sovellettaisiin jo ennen sen voimaantuloa hakemuksiin, jotka koskevat 1 päivänä elokuuta 2018 alkavaa koulutusta. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi lain vahvistamisen jälkeen käsitellä sille tulevat erityistä koulutustehtävää ja siihen mahdollisesti liittyvää valtakunnallista kehittämistehtävää koskevat hakemukset soveltaen lain 4 a §:ää. Erityisen koulutustehtävän mukainen toiminta voisi alkaa kuitenkin vasta lain voimaantulon yhteydessä 1.8.2018.

Lakiesitykseen 1 sisältyisi siirtymäsäännös, jolla turvattaisiin erityisen koulutustehtävän mukaan opiskelevien oikeus suorittaa lukio loppuun aloittamansa erityisen koulutustehtävän mukaisesti. Esityksen mukaan ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleen erityistä koulutus-

tehtävää koskevan määräyksen voimassaoloaikana aloitetut erityisen koulutustehtävän opinnot voidaan suorittaa loppuun lukiolain 24 §:n 1 momentissa säädetyn opintoajan puitteissa. Säännös sitoisi koulutuksen järjestäjää.

Lakiesitykseen 2 ei sisältyisi vuotta 2018 koskevaa siirtymäajan rahoitusta koskevaa säännöstä, mutta vuoden 2018 yksikköhintoja määrittäessä opetus- ja kulttuuriministeriö ottaisi 1.8.2018 voimaan tulevien erityiseen koulutustehtävään liittyvät järjestämislupien muutokset, eli niiden laajenemisen tai supistumisen, huomioon vuoden 2018 loppuun voimassa olevan lain 24 §:n 2 momentin nojalla yksikköhintoja korottaessaan. Uusien 1.8.2018 voimaan tulevien lupien vaikutus huomioidaan vuoden 2018 yksikköhinnan korotuksessa painokertoimella 5/12 ja 31.7.2018 asti voimassa olevien lupien vaikutus painokertoimella 7/12.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lukiolain 4 a §:n voimaan tullessa voimassa olleen erityistä koulutustehtävää perusteella myöntää vuosina 2019—2020 24 a §:ssä tarkoitettua lisärahoitusta pykälän 1 momentissa mainitun euromäärän rajoissa sellaisten opiskelijoiden perusteella, jotka ovat aloittaneet opintonsa ennen lukiolain 4 a §:n voimaantuloa.

8 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 16 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Esityksen ei arvioida heikentävän kyseistä oikeutta.

Perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännös koskee lähtökohtaisesti vain ihmisiä. Yhdenvertaisuusperiaatteella voi kuitenkin olla merkitystä myös oikeushenkilöitä koskevan sääntelyn arvioinnissa silloin, kun sääntely voi vaikuttaa välillisesti luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan. Esityksellä täsmennetään sääntelyä, jonka perusteella tietyille koulutuksen järjestäjille voidaan myöntää erityinen koulutustehtävä ja siihen liittyvä erityinen rahoitus. Esityksen arvioidaan parantavan yhdenvertaista menettelyä ja kohdistavan rahoitusta tarkoituksenmukaisemmin. Resurssien yhdenvertaisempi jakautuminen vaikuttaa myös eri oppilaitosten opiskelijoiden väliseen asemaan yhdenvertaistavasti. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiesitykseen sisältyvä ehdotus erityisen tehtävän kokonaisrahoituksen prosentuaalisesta rajaamisesta vakiinnuttaa erityisen koulutustehtävän rahoituksen laissa säädetylle tasolle. Esityksen voidaan arvioida turvaavan entistä paremmin erityisen tehtävän lukioiden ja yleislukioiden välisen yhdenvertaisuuden ja mahdollistavan tältä osin myös kuntien itsehallintoon liittyvän niin sanotun rahoitusperiaatteen huomioon ottamisen päätöksenteossa. Lisäksi esityksen mukaan erityisen koulutustehtävän rahoitus olisi ylläpitäjäneutraali ja kohtelisi kunnallisia ja yksityisiä koulutuksen järjestäjiä yhdenvertaisesti. Yksityisten lukiokoulutuksen järjestäjien kunnan erityisen koulutustehtävän myötä määräytyvä yksikköhinnan korotus, joka ei niille toiminnan perusteella kuulu, poistuisi.

Opiskelijoiden oikeus suorittaa jo ennen lainmuutosta aloitettu erityisen koulutustehtävän mukainen koulutus turvattaisiin siirtymäsäännöksiin sekä lukiolain muutoksen että rahoituslain muutoksen yhteydessä.

Järjestämislupasääntely on merkityksellistä perustuslain 123 §:n 2 momentin kannalta. Sen mukaan valtion ja kuntien järjestämän muun kuin yliopistokoulutuksen perusteista samoin kuin oikeudesta järjestää vastaavaa opetusta yksityisissä oppilaitoksissa säädetään lailla. Säännös jättää lainsäätäjälle harkintamarginaalia tällaisen koulutuksen luvanvaraisuuden sääntelyssä, eikä säännöksen tulkintakäytännössä ole katsottu opetuksen järjestämisen luvanvarai-

suutta ongelmalliseksi (esim. PeVL 9/2013 vp, s. 2 ja PeVL 74/2002 vp, s. 3). Perustuslakivaliokunnan käytännössä on kuitenkin korostettu sidotun lupaharkinnan asianmukaisuutta ja toimiluvan peruuttamisen täsmällistä sääntelyä. Perustuslakivaliokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisesti rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annettu huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (esim. PeVL 16/2003 vp, s. 2). Esityksen 4 b §:ään sisältyy mahdollisuus peruuttaa erityinen koulutustehtävä tai siihen liittyvä valtakunnallinen kehittämisvelvoite. Peruuttamista edeltää asianmukainen selvitys erityisen tehtävän tarpeen ja tehtävästä huolehtimisen edellytysten täyttymisestä. Ministeriö voi hankkia lausuntoja ja muuta selvitystä myös alan puolueettomilta asiantuntijoilta. Selvityksen aikana luvan saaneella on mahdollisuus esittää selvitys toiminnastaan ja esittää näkemyksiään toiminnan parantamiseksi. Selvityksen aikana luvan saanut saa tosiasiallisesti ohjausta toimintansa kehittämiseksi. Lisäksi esitetyn 4 b §:n mukaan peruuttaminen edellyttää, että tarpeen ja edellytysten tulee olla merkittävästi heikentyneet. On myös huomattava, että erityisen koulutustehtävän tai siihen liittyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän peruuttaminen ei tarkoita lukion järjestämisluvan peruuntumista, jota voidaan pitää merkittävästi enemmän luvan saaneen koulutuksen järjestäjän oikeusasemaan vaikuttavana päätöksenä.

Hallituksen käsityksen mukaan ehdotukseen ei sisälly sellaisia perusoikeuksien rajoituksia, joiden vuoksi esitystä ei voitaisi käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lukiolain (629/1998) 3 §:n 2 momentti ja 7 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 7 §:n 2 momentti laissa 1499/2016, ja
lisätään lakiin uusi 4 a ja 4 b § seuraavasti:

3 §

Koulutuksen järjestäjät

Lukiokoulutusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion oppilaitoksessa. Opetuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta päättää ministeriö noudattaen soveltuvin osin, mitä 4 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 4 a ja 4 b §:ssä säädetään.

4 a §

Erityinen koulutustehtävä

Erityisellä koulutustehtävällä tarkoitetaan opetusta, jossa olennaisessa määrin painotetaan yhtä tai useampaa oppiainetta tai opintokokonaisuutta, tai opetusta, joka tähtää ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain (672/2005) 17 §:ssä tarkoitetun ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavan kansainvälisen tutkinnon suorittamiseen. Opetuksessa poiketaan lukiokoulutusta koskevista säännöksistä ja määräyksistä siten kuin 2 momentissa säädetään. Erityiseen koulutustehtävään voi sisältyä velvoite huolehtia asianomaiseen opetukseen liittyvistä valtakunnallisista kehittämistehtävistä.

Erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa voidaan sen mukaan kuin 3 §:ssä tarkoitettussa luvassa määrätään poiketa opetuksen sisältöä koskevista 7 §:n 2 momentin säännöksistä ja 10 §:n 1 momentin nojalla annettavan valtioneuvoston asetuksen tuntijakoa koskevista säännöksistä sekä jos edellä mainituista säännöksistä poikkeaminen sitä edellyttää, Opetushallituksen 10 §:n 2 momentin nojalla päättämistä lukion opetussuunnitelman perusteista.

Erityisen koulutustehtävän myöntäminen edellyttää yleisen lukiokoulutuksen tarpeen lisäksi osaamisen syventämiseen ja opiskelumahdollisuuksien monipuolistamiseen liittyvää tarvetta järjestää 1 momentin mukaista opetusta. Lisäksi edellytetään, että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset järjestää erityisen koulutustehtävän mukaista koulutusta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin erityisen koulutustehtävän ja siihen mahdollisesti sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän myöntämisen edellytyksistä ja valtakunnallisen kehittämistehtävän sisällöstä.

4 b §

Erityisen koulutustehtävän edellytysten täyttymisen seuraaminen ja peruuttaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää erityisen koulutustehtävän ja siihen liittyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän edellytysten täyttymistä säännöllisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa erityisen koulutustehtävän tai siihen liittyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän, jos niiden tarve tai edellytykset niistä huolehtimiseen ovat merkittävästi heikentyneet.

7 §

Opetuksen laajuus ja sisältö

Lukion oppimäärä sisältää, sen mukaan kuin 10 §:n nojalla säädetään tai määrätään, äidinkieltä ja kirjallisuutta, toista kotimaista kieltä ja vieraita kieliä, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia opintoja, uskontoa tai elämänkatsomustietoa, liikuntaa ja muita taito- ja taideaineita sekä terveystietoa. Tässä momentissa mainituissa opinnoissa voi, sen mukaan kuin 10 §:n nojalla säädetään tai määrätään, olla erilaajuisia oppimääriä. Taito- ja taideaineet sekä terveystieto ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutuksen aikuisille säädetyn oppimäärän mukaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan jo ennen sen voimaantuloa sellaisten hakemusten käsittelyyn ja päätöksiin, jotka koskevat 1 päivänä elokuuta 2018 alkavaa 4 a §:ssä tarkoitettua opetusta.

Ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleen erityistä koulutustehtävää koskevan määräyksen voimassaoloaikana aloitetut erityisen koulutustehtävän mukaiset opinnot voidaan suorittaa loppuun lain 24 §:n 1 momentissa säädetyn opiskeluaajan puitteissa.

2.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 6 §:n 1 momentti ja 2 momentin 1 kohta, 7 §:n 1 momentti, 24 §:n 1, 2 ja 7 momentti, 32 §:n 1 momentti ja 50 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 1 momentti ja 2 momentin 1 kohta sekä 32 §:n 1 momentti laissa 1410/2014, 24 §:n 1 ja 7 momentti laissa 1502/2016, 24 §:n 2 momentti laissa 1045/2013 ja 50 §:n 2 momentti laissa 1486/2016, sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 926/2010, 1410/2014 ja 1486/2016, uusi 1 a kohta ja 24 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1045/2013, 1410/2014, 1486/2016 ja 1502/2016, uusi 11 momentti, sekä lakiin uusi 24 a § seuraavasti:

5 §

Rahoituksen laskentaperuste

Rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoitus määräytyy:

1 a) lukion erityisessä koulutustehtävässä sillä perusteella, mikä on koulutuksen järjestäjän suoritteiden suhteellinen osuus kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteista ja erityisen koulutustehtävän lisärahoituksesta;

6 §

Kunnan valtionosuus ja valtionosuuden peruste lukiolaissa tarkoitetussa koulutuksessa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa

Kunnalle myönnetään valtionosuutta 5 §:n 1 ja 1 a kohdassa mainittujen toimintojen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin euromäärä, joka saadaan, kun 2 momentissa säädetyllä tavalla lasketusta kunnan valtionosuuden perusteesta vähennetään 8 §:n mukaan lasketut kunnan omarahoitusosuudet.

Kunnan valtionosuuden perustetta varten lasketaan yhteen:

1) kunnan järjestämää lukiokoulutusta ja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävää lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta saavien opiskelijoiden määrien ja opiskelijaa kohden määrättyjen yksikköhintojen tulot sekä 24 a §:ssä tarkoitettu lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitus, joka muodostuu kunnan järjestämän erityisen koulutustehtävän suoritteiden suhteellisenä osuutena kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteista kerrottuna erityisen koulutustehtävän valtakunnallisella lisärahoituksella;

7 §

Kuntayhtymän ja yksityisen järjestämän lukiokoulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus

Kuntayhtymälle ja yksityiselle koulutuksen järjestäjälle myönnetään 5 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja toimintoja varten rahoitusta 6 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla koulutuksen järjestäjien opiskelijamäärien, yksikköhintojen ja erityisen koulutustehtävän lisärahoituksen mukaisesti laskettu valtionosuuden perustetta vastaava euromäärä.

24 §

Lukion yksikköhinnat

Lukion yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan vuosittain kaikille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksesta yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella, joista on ensin vähennetty 1,57 prosenttia lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitusta varten. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia opiskelijoita. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärä, jotka opiskelevat lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, painotetaan kertoimella 1,21. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärä, jotka opiskelevat aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa painotetaan kertoimella 0,65 lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

Kunnille ja kuntayhtymille määrättäviä yksikköhintoja porrastetaan vähäisen opiskelijamäärän mukaisen tunnusluvun perusteella siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Yksityisen koulutuksen järjestäjän yksikköhinta on sama kuin sen kunnan yksikköhinta, jossa koulutus pääasiassa järjestetään. Jos kunta ei järjestä lukiokoulutusta, yksityisen lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhinta lasketaan samalla tavalla kuin kunnan yksikköhinta. Ulkomailla järjestettävän koulutuksen yksikköhinta määrätään porrastamalla 23 §:n nojalla säädettyä lukio-koulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään ja opetus- ja kulttuuriministeriö asetuksen nojalla määrää. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi erityisestä muusta kuin 24 a §:ssä tarkoitettusta syystä korottaa yksikköhintaa.

Jos opiskelija opiskelee aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, yksikköhinta on 65 prosenttia asianomaiselle koulutuksen järjestäjälle opiskelijaa kohden määrätystä yksikkö hinnasta lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi valtionosuusjärjestelmän merkittävien muutosten vaikutuksen tasoittamiseksi korottaa vuoden 2019 yksikköhintoja sellaisen lukiokoulutuksen järjestäjän osalta, jonka lukiokoulutuksen rahoitus 24 a §:n vuoksi pienenee.

24 a §

Lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitus

Lukiokoulutuksen järjestäjille myönnetään lukiolain 4 a §:ssä tarkoitetun erityisen koulutustehtävän sekä valtakunnallisen kehittämistehtävän perusteella erityisen koulutustehtävän lisärahoituksena euromäärä, joka yhteensä vastaa 24 §:n 1 momentissa säädettyä lukiokoulutuksen valtakunnallisista kokonaiskustannuksista vähennettyä osuutta muutettuna kyseisen varainhoitovuoden kustannustasoon. Lisärahoitusta ei kuitenkaan makseta sellaiselle koulutuksen järjestäjälle, joka perii lukiolain 28 §:n 4 momentissa tarkoitettuja maksuja.

Koulutuksen järjestäjän suoritteet saadaan laskemalla yhteen varainhoitovuotta edeltävän vuoden syyskuun 20 päivän erityisen koulutustehtävän opiskelijamäärien ja erityiselle koulutustehtävälle säädettyjen painokertoimien tulot. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi koulutuksen järjestäjäkohtaisesti korottaa painokertoimia erityiseen koulutustehtävään sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän perusteella. Erityisen koulutustehtävän mukaisen toiminnan käynnistyessä, ja sitä seuraavana kahtena varainhoitovuotena, rahoitus lasketaan arvioidun opiskelijamäärän mukaan. Aloittavan ensimmäisen vuosiluokan arvioitua opiskelijamäärää painotetaan kertoimella 5/12. Toteutuneen ja arvioidun opiskelijamäärän erotus otetaan huomioon kyseistä varainhoitovuotta seuraavan vuoden suoritteita laskettaessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää koulutuksen järjestäjän lisärahoituksen laskennassa huomioon otettavien erityisen koulutustehtävän opiskelijoiden enimmäismäärästä lukiolain 3 §:ssä tarkoitetussa luvassa.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuista painokertoimista säädetään ja niiden korottamisen perusteista voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

32 §

Arvonlisäveron huomioon ottaminen yksityisen koulutuksen järjestäjän yksikköhinnoissa

Lukion, ammatillisen koulutuksen ja taiteen perusopetuksen yksikköhintoja ja 24 a §:ssä tarkoitettua lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitusta korotetaan yksityisen koulutuksen järjestäjän osalta siten, että korotus vastaa yksityisten koulutuksen järjestäjien maksamien arvonlisäverojen osuutta yksityiselle koulutuksen järjestäjälle aiheutuneista arvonlisäverottomista kustannuksista mainitussa koulutusmuodossa.

50 §

Rahoituksen myöntäminen ja tarkistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö tarkistaa 1 momentin mukaan myönnetyn rahoituksen, lukuun ottamatta 10 §:n 1 ja 3 momentissa, 11 ja 24 a §:ssä tarkoitettua rahoitusta, varainhoitovuoden keskimääräisten opiskelijamäärien mukaiseksi varainhoitovuoden loppuun mennessä. Ammatillisessa peruskoulutuksessa rahoitus tarkistetaan kuitenkin enintään määrään, joka on 87,56 prosenttia ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa määrätystä kokonaisopiskelijamäärästä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lukiolain 4 a §:n voimaan tullessa voimassa olleen erityistä koulutustehtävää koskevan määräyksen perusteella myöntää vuosina 2019—2020 24 a §:ssä tarkoitettua lisärahoitusta pykälän 1 momentissa mainitun euromäärän rajoissa sellaisten opiskelijoiden perusteella, jotka ovat aloittaneet opintonsa ennen lukiolain 4 a §:n voimaantuloa.

Helsingissä 16 päivänä maaliskuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen

1.

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lukiolain (629/1998) 3 §:n 2 momentti ja 7 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä
on 7 §:n 2 momentti laissa 1499/2016, ja
lisätään lakiin uusi 4 a ja 4 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Koulutuksen järjestäjät

Koulutuksen järjestäjät

Lukiokoulutusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion opilaitoksessa. Opetuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta päättää ministeriö noudattaen soveltuvien osin, mitä 4 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Lukiokoulutusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion opilaitoksessa. Opetuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta päättää ministeriö noudattaen soveltuvien osin, mitä 4 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 4 a ja 4 b §:ssä säädetään.

4 a §

Erityinen koulutustehtävä

Erityisellä koulutustehtävällä tarkoitetaan opetusta, jossa olennaisessa määrin painotetaan yhtä tai useampaa oppiainetta tai opintokokonaisuutta, tai opetusta, joka tähtää ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain (672/2005) 17 §:ssä tarkoitetun ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavan kansainvälisen tutkinnon suorittamiseen. Opetuksessa poiketaan lukiokoulutusta koskevista säännöksistä ja määräyksistä siten kuin 2 momentissa säädetään. Erityiseen koulutustehtävään voi sisältyä velvoite huolehtia asianomaiseen opetukseen liittyvistä valtakunnallisista kehittämissä tehtävistä.

Erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa voidaan sen mukaan kuin 3 §:ssä tarkoitettussa luvassa määrätään poiketa opetuksen sisältöä koskevista 7 §:n 2 momentin säännöksistä ja 10 §:n 1 momentin nojalla annettavan valtioneuvoston asetuksen tuntijakoa koskevista säännöksistä sekä jos edellä mainituista säännöksistä poikkeaminen sitä edellyttää, Opetushallituksen 10 §:n 2 momentin nojalla päättämistä lukion opetussuunnitelman perusteista.

Erityisen koulutustehtävän myöntäminen edellyttää yleisen lukiokoulutuksen tarpeen lisäksi osaamisen syventämiseen ja opiskelumahdollisuuksien monipuolistamiseen liittyvää tarvetta järjestää 1 momentin mukaista opetusta. Lisäksi edellytetään, että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset järjestää erityisen koulutustehtävän mukaista koulutusta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin erityisen koulutustehtävän ja siihen mahdollisesti sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän myöntämisen edellytyksistä ja valtakunnallisen kehittämistehtävän sisällöstä.

4 b §

Erityisen koulutustehtävän edellytysten täyttymisen seuraaminen ja peruuttaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää erityisen koulutustehtävän ja siihen liittyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän edellytysten täyttymistä säännöllisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa erityisen koulutustehtävän tai siihen liittyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän, jos niiden tarve tai edellytykset niistä huolehtimiseen ovat merkittävästi heikentyneet.

7 §

Opetuksen laajuus ja sisältö

Lukion oppimäärä sisältää, sen mukaan kuin 10 §:n nojalla säädetään tai määrätään, äidinkieltä ja kirjallisuutta, toista kotimaista kieltä ja vieraita kieliä, matemaattis-

7 §

Opetuksen laajuus ja sisältö

Lukion oppimäärä sisältää, sen mukaan kuin 10 §:n nojalla säädetään tai määrätään, äidinkieltä ja kirjallisuutta, toista kotimaista kieltä ja vieraita kieliä, matemaattis-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia opintoja, uskontoa tai elämäntieteellistä tietoa, liikuntaa ja muita taitoja taideaineita sekä terveystietoa. Tässä momentissa mainituissa opinnoissa voi, sen mukaan kuin 10 §:n nojalla säädetään tai määrätään, olla erilaajuisia oppimääriä. Taito- ja taideaineet sekä terveystieto ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutuksen aikuisille säädetyn oppimäärän mukaan. *Koulutuksen järjestäjä voi 4 §:n nojalla määrätyn erityisen koulutustehtävän mukaisesti poiketa tämän momentin säännöksistä.*

luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia opintoja, uskontoa tai elämäntieteellistä tietoa, liikuntaa ja muita taitoja taideaineita sekä terveystietoa. Tässä momentissa mainituissa opinnoissa voi, sen mukaan kuin 10 §:n nojalla säädetään tai määrätään, olla erilaajuisia oppimääriä. Taito- ja taideaineet sekä terveystieto ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutuksen aikuisille säädetyn oppimäärän mukaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan jo ennen sen voimaantuloa sellaisten hakemusten käsittelyyn ja päätöksiin, jotka koskevat 1 päivänä elokuuta 2018 alkavaa 4 a §:ssä tarkoitettua opetusta.

Ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleen erityistä koulutustehtävää koskevan määräyksen voimassaoloaikana aloitetut erityisen koulutustehtävän mukaiset opinnot voidaan suorittaa loppuun lain 24 §:n 1 momentissa säädetyn opiskeluajan puitteissa.

2.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 6 §:n 1 momentti ja 2 momentin 1 kohta, 7 §:n 1 momentti, 24 §:n 1, 2 ja 7 momentti, 32 §:n 1 momentti ja 50 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 1 momentti ja 2 momentin 1 kohta sekä 32 §:n 1 momentti laissa 1410/2014, 24 §:n 1 ja 7 momentti laissa 1502/2016, 24 §:n 2 momentti laissa 1045/2013 ja 50 §:n 2 momentti laissa 1486/2016, sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 926/2010, 1410/2014 ja 1486/2016, uusi 1 a kohta ja 24 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1045/2013, 1410/2014, 1486/2016 ja 1502/2016, uusi 11 momentti, sekä lakiin uusi 24 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Rahoituksen laskentaperuste

Rahoituksen laskentaperuste

Rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoitus määräytyy:

Rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoitus määräytyy:

1 a) lukion erityisessä koulutustehtävässä sillä perusteella, mikä on koulutuksen järjestäjän suoritteiden suhteellinen osuus kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteista ja erityisen koulutustehtävän lisärahoituksesta;

6 §

6 §

Kunnan valtionosuus ja valtionosuuden peruste lukiolaissa tarkoitetussa koulutuksessa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa

Kunnan valtionosuus ja valtionosuuden peruste lukiolaissa tarkoitetussa koulutuksessa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa

Kunnalle myönnetään valtionosuutta 5 §:n 1 kohdassa mainittujen toimintojen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin euromäärä, joka saadaan, kun 2 momentissa säädetyllä tavalla lasketusta kunnan valtionosuuden perusteesta vähennetään 8 §:n mukaan lasketut kunnan omarahoitusosuudet.

Kunnalle myönnetään valtionosuutta 5 §:n 1 ja 1 a kohdassa mainittujen toimintojen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin euromäärä, joka saadaan, kun 2 momentissa säädetyllä tavalla lasketusta kunnan valtionosuuden perusteesta vähennetään 8 §:n mukaan lasketut kunnan omarahoitusosuudet.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Kunnan valtionosuuden perustetta varten lasketaan yhteen:

1) kunnan järjestämää lukiokoulutusta ja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävää lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta saavien opiskelijoiden määrien ja opiskelijaa kohden määrättyjen yksikköhintojen tulot;

Kunnan valtionosuuden perustetta varten lasketaan yhteen:

1) kunnan järjestämää lukiokoulutusta ja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävää lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta saavien opiskelijoiden määrien ja opiskelijaa kohden määrättyjen yksikköhintojen tulot sekä 24 a §:ssä tarkoitettu lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitus, joka muodostuu kunnan järjestämän erityisen koulutustehtävän suoritteiden suhteellisena osuutena kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteista kerrottuna erityisen koulutustehtävän valtakunnallisella lisärahoituksella;

7 §

Kuntayhtymän ja yksityisen järjestämän lukiokoulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus

Kuntayhtymälle ja yksityiselle koulutuksen järjestäjälle myönnetään 5 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja toimintoja varten rahoitusta 6 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla koulutuksen järjestäjän opiskelijamäärien sekä yksikköhintojen mukaisesti laskettu valtionosuuden perustetta vastaava euromäärä.

7 §

Kuntayhtymän ja yksityisen järjestämän lukiokoulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus

Kuntayhtymälle ja yksityiselle koulutuksen järjestäjälle myönnetään 5 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja toimintoja varten rahoitusta 6 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla koulutuksen järjestäjien opiskelijamäärien, yksikköhintojen ja erityisen koulutustehtävän lisärahoituksen mukaisesti laskettu valtionosuuden perustetta vastaava euromäärä.

24 §

Lukion yksikköhinnat

Lukion yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan vuosittain kaikille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksesta yksikköhintojen määrittämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia opiskelijoita. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärä, jotka

24 §

Lukion yksikköhinnat

Lukion yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan vuosittain kaikille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksesta yksikköhintojen määrittämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella joista on ensin vähennetty 1,57 prosenttia lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitusta varten. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua

opiskelevat lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, painotetaan kertoimella 1,21. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärää, jotka opiskelevat aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa painotetaan kertoimella 0,65 lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

Kunnille ja kuntayhtymille määrättäviä yksikköhintoja porrastetaan vähäisen opiskelijamäärän mukaisen tunnusluvun perusteella siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Yksityisen koulutuksen järjestäjän yksikköhinta on sama kuin sen kunnan yksikköhinta, jossa koulutus pääasiassa järjestetään. Jos kunta ei järjestä lukiokoulutusta, yksityisen lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhinta lasketaan samalla tavalla kuin kunnan yksikköhinta. Ulkomailla järjestettävän koulutuksen yksikköhinta määrätään porrastamalla 23 §:n nojalla säädettyä lukiokoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään ja opetus- ja kulttuuriministeriö asetuksen nojalla määrää. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lisäksi koulutuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa yksikköhintaa.

Jos opiskelija opiskelee aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, yksikköhinta on 65 prosenttia asianomaiselle koulutuksen järjestäjälle opiskelijaa kohden määrätystä yksikkö hinnasta lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi koulutuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa tässä momentissa tarkoitettua yksikköhintaa.

opetusta saavia opiskelijoita. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärä, jotka opiskelevat lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, painotetaan kertoimella 1,21. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärää, jotka opiskelevat aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa painotetaan kertoimella 0,65 lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

Kunnille ja kuntayhtymille määrättäviä yksikköhintoja porrastetaan vähäisen opiskelijamäärän mukaisen tunnusluvun perusteella siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Yksityisen koulutuksen järjestäjän yksikköhinta on sama kuin sen kunnan yksikköhinta, jossa koulutus pääasiassa järjestetään. Jos kunta ei järjestä lukiokoulutusta, yksityisen lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhinta lasketaan samalla tavalla kuin kunnan yksikköhinta. Ulkomailla järjestettävän koulutuksen yksikköhinta määrätään porrastamalla 23 §:n nojalla säädettyä lukiokoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään ja opetus- ja kulttuuriministeriö asetuksen nojalla määrää. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi erityisestä muusta kuin 24 a §:ssä tarkoitettusta syystä korottaa yksikköhintaa.

Jos opiskelija opiskelee aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, yksikköhinta on 65 prosenttia asianomaiselle koulutuksen järjestäjälle opiskelijaa kohden määrätystä yksikkö hinnasta lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi valtionosuuksijärjestelmän merkittävien muutosten vaikutuksen tasoitukseksi korottaa vuoden 2019 yksikköhintoja sellaisen lukiokoulutuksen järjestäjän osalta, jonka lukiokoulutuk-

sen rahoitus 24 a §:n vuoksi pienenee.

24 a §

Lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitus

Lukiokoulutuksen järjestäjille myönnetään lukiolain 4 a §:ssä tarkoitetun erityisen koulutustehtävän sekä valtakunnallisen kehittämistehtävän perusteella erityisen koulutustehtävän lisärahoituksena euromäärä, joka yhteensä vastaa 24 §:n 1 momentissa säädettyä lukiokoulutuksen valtakunnallisista kokonaiskustannuksista vähennettyä osuutta muutettuna kyseisen varainhoitovuoden kustannustasoon. Lisärahoitusta ei kuitenkaan makseta sellaiselle koulutuksen järjestäjälle, joka perii lukiolain 28 §:n 4 momentissa tarkoitettuja maksuja.

Koulutuksen järjestäjän suoritteet saadaan laskemalla yhteen varainhoitovuotta edeltävän vuoden syyskuun 20 päivän erityisen koulutustehtävän opiskelijamäärien ja erityiselle koulutustehtävälle säädettyjen painokertoimien tulot. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi koulutuksen järjestäjäkohtaisesti korottaa painokertoimia erityiseen koulutustehtävään sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän perusteella. Erityisen koulutustehtävän mukaisen toiminnan käynnistyessä, ja sitä seuraavana kahtena varainhoitovuotena, rahoitus lasketaan arvioidun opiskelijamäärän mukaan. Aloittavan ensimmäisen vuosiluokan arvioitua opiskelijamäärää painotetaan kertoimella 5/12. Toteutuneen ja arvioidun opiskelijamäärän erotus otetaan huomioon kyseistä varainhoitovuotta seuraavan vuoden suoritteita laskettaessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää koulutuksen järjestäjän lisärahoituksen laskennassa huomioon otettavien erityisen koulutustehtävän opiskelijoiden enimmäismäärästä lukiolain 3 §:ssä tarkoitetussa luvassa.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuista painokertoimista säädetään ja niiden korottamisen perusteista voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

32 §

Arvonlisäveron huomioon ottaminen yksityisen koulutuksen järjestäjän yksikköhinnoissa

Lukion, ammatillisen koulutuksen ja taiteen perusopetuksen yksikköhintoja korotetaan yksityisen koulutuksen järjestäjän osalta siten, että korotus vastaa yksityisten koulutuksen järjestäjien maksamien arvonlisäverojen osuutta yksityiselle koulutuksen järjestäjälle aiheutuneista arvonlisäverottomista kustannuksista mainitussa koulutusmuodossa.

32 §

Arvonlisäveron huomioon ottaminen yksityisen koulutuksen järjestäjän yksikköhinnoissa

Lukion, ammatillisen koulutuksen ja taiteen perusopetuksen yksikköhintoja ja 24 a §:ssä tarkoitettua lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitusta korotetaan yksityisen koulutuksen järjestäjän osalta siten, että korotus vastaa yksityisten koulutuksen järjestäjien maksamien arvonlisäverojen osuutta yksityiselle koulutuksen järjestäjälle aiheutuneista arvonlisäverottomista kustannuksista mainitussa koulutusmuodossa.

50 §

Rahoituksen myöntäminen ja tarkistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö tarkistaa 1 momentin mukaan myönnetyn rahoituksen, lukuun ottamatta 10 §:n 1 ja 3 momentissa ja 11 §:ssä tarkoitettua rahoitusta, varainhoitovuoden keskimääräisten opiskelijamäärien mukaiseksi varainhoitovuoden loppuun mennessä. Ammatillisessa peruskoulutuksessa rahoitus tarkistetaan kuitenkin enintään määrään, joka on 87,56 prosenttia ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa määrätystä kokonaisopiskelijamäärästä.

50 §

Rahoituksen myöntäminen ja tarkistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö tarkistaa 1 momentin mukaan myönnetyn rahoituksen, lukuun ottamatta 10 §:n 1 ja 3 momentissa, 11 ja 24 a §:ssä tarkoitettua rahoitusta, varainhoitovuoden keskimääräisten opiskelijamäärien mukaiseksi varainhoitovuoden loppuun mennessä. Ammatillisessa peruskoulutuksessa rahoitus tarkistetaan kuitenkin enintään määrään, joka on 87,56 prosenttia ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa määrätystä kokonaisopiskelijamäärästä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lukiolain 4 a §:n voimaan tullessa voimassa olleen erityistä koulutustehtävää koskevan määräyksen perusteella myöntää vuosina 2019–2020 24 a §:ssä tarkoitettua lisärahoitusta pykälän 1 momentissa mainitun euromäärän rajoissa sellaisten opiskelijoiden perusteella, jotka ovat aloittaneet opintonsa ennen lukiolain 4 a §:n voimaantuloa.